

KUNGL. SKOGSHÖGSKOLANS SKRIFTER

BULLETIN OF THE ROYAL SCHOOL OF FORESTRY
STOCKHOLM, SWEDEN

Nr 22

Redaktör: Professor GÖSTA NOTINI

1956

Sjöfågeln och sjöfågeljakten längs ostkusten

Sea Birds and Sea Bird Shooting by the Swedish East Coast.

Undersökningar över effekten av de ändrade
lagbestämmelserna av år 1950

AV

GÖSTA NOTINI OCH HANS WESTMAN

NORRTÄLJE 1956.

NORRTELJE TIDNINGS BOKTRYCKERI AB

INNEHALLSFÖRTECKNING

Inledning	3
Förteckning över medarbetare	4
Sjöfågeln's frekvensförhållanden inom vissa undersökta områden	7
Blekinge län	7
Kalmar sund	12
Gotland	14
Stockholms läns skärgård	18
Kustbefolkningens uppfattning i övrigt om gällande jakttider inom särskilt under- sökta områden	53
Stockholms län	53
Södermanlands län	54
Östergötlands län	55
Kalmar län	56
Den nordiska sjöfågeljakten	57
Vårjakt	63
Förlängd vinterjakt	66
Jakttiderna på sjöfågeln i Norden	67
Sammanfattning	69
Sjöfågelkommitténs uttalande 1949	73
Summary	75

Sjöfågeln och sjöfågeljakten längs ostkusten

Sea Birds and Sea Bird Shooting by the Swedish East Coast.

Undersökningar över effekten av de ändrade
lagbestämmelserna av år 1950

av

G. NOTINI och H. WESTMAN

INLEDNING

De undersökningar rörande sjöfågeljakten och sjöfågeln's frekvensförhållanden, som utförts under åren 1944—1948 på uppdrag av Svenska Jägareförbundets fridlysningskommitté, ha utförligt redovisats i meddelande nr 15 år 1949 (Undersökningar över sjöfågelfrågan). Dessa studier resulterade i en serie förslag till relativt genomgripande ändringar i den svenska sjöfågeljakten; av förslagen ha följande punkter sedermera godtagits av Kungl. Maj:t.

1. Genom kungörelsen den 9 juni 1950 har Kungl. Maj:t stadgat förbud mot vårjakt efter sjöfågel i Bottniska viken från finska gränsen till Gävleborgs läns södra gräns samt vid Skånes kust.

2. Genom samma kungörelse har den i det mellanliggande området av ostkusten tillåtna vårjakten efter sjöfågel begränsats från 20 till 7 dagar, varvid jakttiden årligen skall fastställas av Kungl. Domänstyrelsen efter förslag av berörda länsstyrelser.

3. Genom samma kungörelse har ejdern helt fredats under våren.

4. Genom samma kungörelse har höstjakten efter dykänder och skrakar begränsats i Östersjön och Öresund.

5. Genom samma kungörelse har införts förbud att transportera och saluföra sjöfågel, som fällt eller fångats under vårjakten.

6. Vidare har antalet tillstånd för utövande av sjöfågeljakt på öppna havet och de s. k. ödeskären väsentligt reducerats genom ändring av § 13 i jaktlagen till ett licenssystem.

7. Jakt efter sjöfågel från motorbåt har förbjudits.

Den reella bakgrunden till dessa inskränkningar framgår av ovannämnda redogörelse år 1949. I syfte att undersöka effekten av de sålunda vidtagna lagändringarna har Kungl. Skogshögskolans avdelning för allmän skogszoologi med viltvård på sitt arbetsprogram upptagit inventeringar av vissa fasta provytor inom Stockholms och Kalmar län. Dessa inventeringar hade ursprungligen planerats som rutinmässiga kontroller av ett antal fixerade ytor; de med detta arbete förenade kostnaderna överskred avdelningens anslagsresurser, varför bidrag söktes hos Kungl. Domänstyrelsen. Då emellertid sådant anslag ej kunnat beviljas, har avdelningen tvingats att begränsa sina kontroller till Nämndöområdet, där årliga inventeringar utförts så långt anslagsmedlen medgivit.

Genom särskilt anslag från Kungl. Maj:t har under 1954 en parallell inventering av vissa, tidigare undersökta områden i Kalmarsund, kring Öland och Gotland, samt i Blekinge skärgård utförts under april och maj månader 1954, varjämte en linjetaxering utförts längs ostkusten från Nämndö skärgård till Västervik. Föreliggande meddelande avser att redovisa resultaten av de undersökningar, som bedrivits sedan 1948 samt de inventeringar, som utförts under 1954 på uppdrag av Viltforskningsrådet.

Vid dessa studier har värdefullt bistånd lämnats av ett stort antal skärgårdsbor och naturintresserade med stor erfarenhet rörande de invecklade sjöfågelfrågorna. Ett särskilt tack riktas till följande personer, vilka medverkat med väsentliga bidrag.

Förteckning över medarbetare.

Blekinge

A. Svensson, *Stenshamn*
S. Karlsson, *Inlängen*
A. Jonasson, *Inlängen*
M. Blasiussan, *Inlängen*
L. König, *Inlängen*
A. König, *Inlängen*
R. Svensson, *Karlskrona*
P. Andersson, *Ungskär*
G. Nordström, *Ungskär*
O. Nordström, *Ungskär*
L. Svahn, *Ungskär*
E. Nordström, *Ungskär*
E. Österblom, *Karlshamn*
M. Johansson, *Stora Ekön*

E. Lindeborg, *Visby*
H. Andersson, *Ronehamn*
H. Cramér, Smiss i Eke, *Havdhem*
O. Nordbäck, *Hemse*

Kalmarsund

S. Hultgren, Berget, *Löttorp*
G. Karlsson, Runnö, *Mönsterås*
B. Karlsson, Runnö, *Mönsterås*
H. Karlsson, Runnö, *Mönsterås*
N. Hyckenberg, Runnö, *Mönsterås*
S. Karlsson, Runnö, *Mönsterås*
I. Törnström, Runnö, *Mönsterås*
P. Karlsson, Runnö, *Mönsterås*
O. Engström, Vällö, *Mönsterås*
Georg Engström, Vällö, *Mönsterås*
Göran Engström, Vällö, *Mönsterås*
H. Ottosson, Vällö, *Mönsterås*

Gotland

G. Östergren, *Ljugarn*
A. Kahlström, *Fårösund*

*Stockholms län**Nämdö*

I. Gustavsson, Ekholmen
F. Bengtsson, Nämdö
E. Sundberg, Biskopsö
S. Andersson, Långviksskär
O. Rehn, Rågskär
N. Pettersson, Hamnskär
B. Nyström, Skaten
K. Åkerström, Grönskär
K. Horngren, Tisterumskär
J. Horngren, Tisterumskär
S. Öhman, Mörtö
H. Öhman, Bunkvik

Dalarö

V. Eriksson
B. Nyström

Huvudskär

G. Nyström

Krokskär

A. Larsson, sedan 1896 bosatt på Krokskär
Bo och Rolf Larsson
Sven Larsson, Sture Larsson
Evald och Rubert Larsson

*Södermanlands län**Stjärnhov*

S. Hansson

Källvik

E. Gustavsson, Morholmen, Källviksudde
E. Öhman, Källviksudde

Oxelösund

K. G. Sundström
A. Adolfsson

*Östergötlands län**O. Engström, Linköping**Arkösund*

H. Pettersson

Lammskär

H. Bergström
K.-E. Bergström

Harstena

Evert Magnusson
Elof Magnusson
E. Harder
H. Johansson
P. Bengtsson

Bokö

E. Jansson
Tage Björklund
Torsten Björklund
G. Malmström
H. Malmström

*Kalmar län**Stedsholmens lotsplats*

V. Stenberg
H. Johansson

Solbergsudde

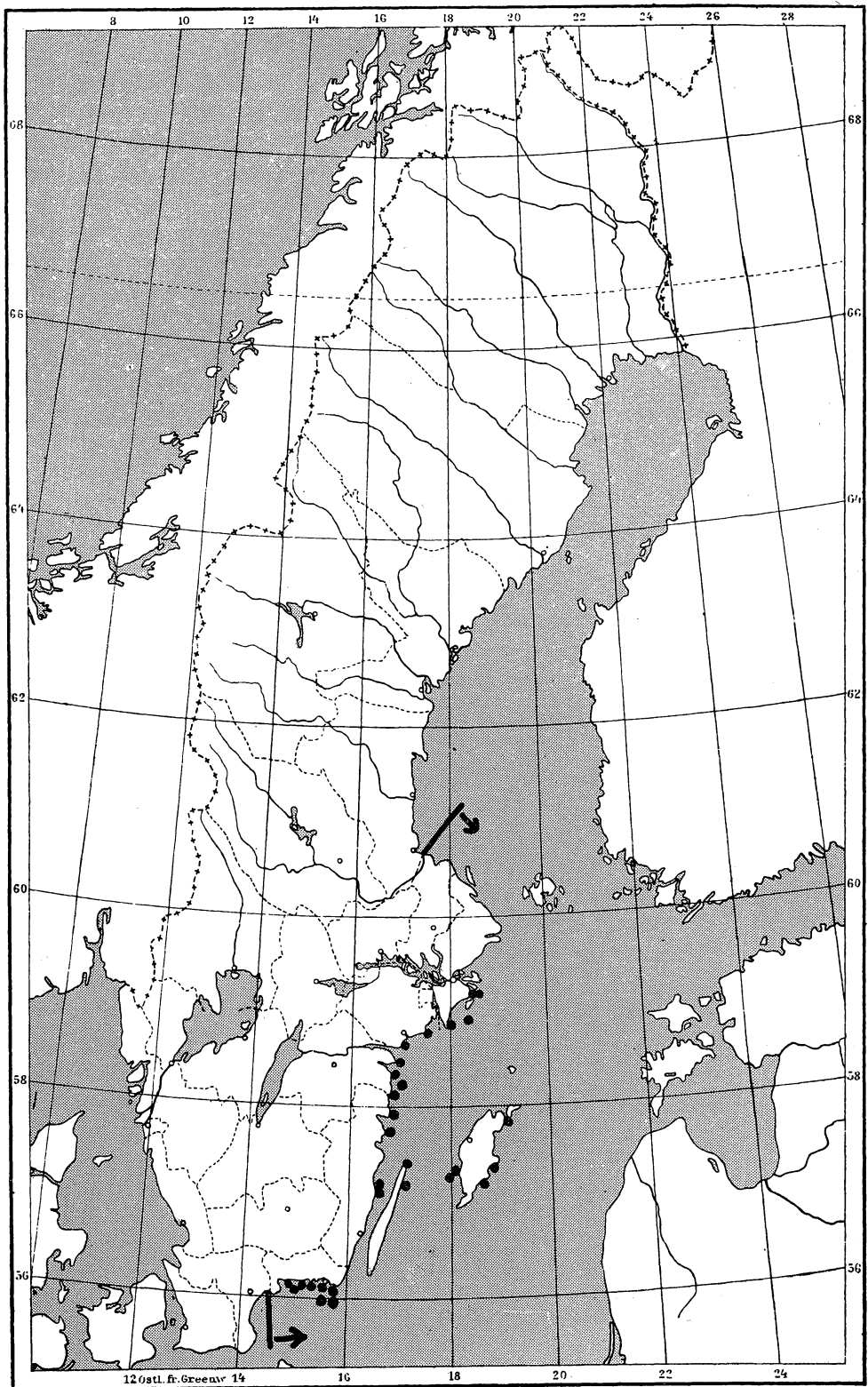
R. Jansson, Västervik

Västervik

P. Lundmark-Daijke

INVENTERINGARNAS OMFATTNING ÅR 1954

Området inom pilarna markerar den del av svenska kusten, där vårjakt efter sjöfågel ännu är tillåten.

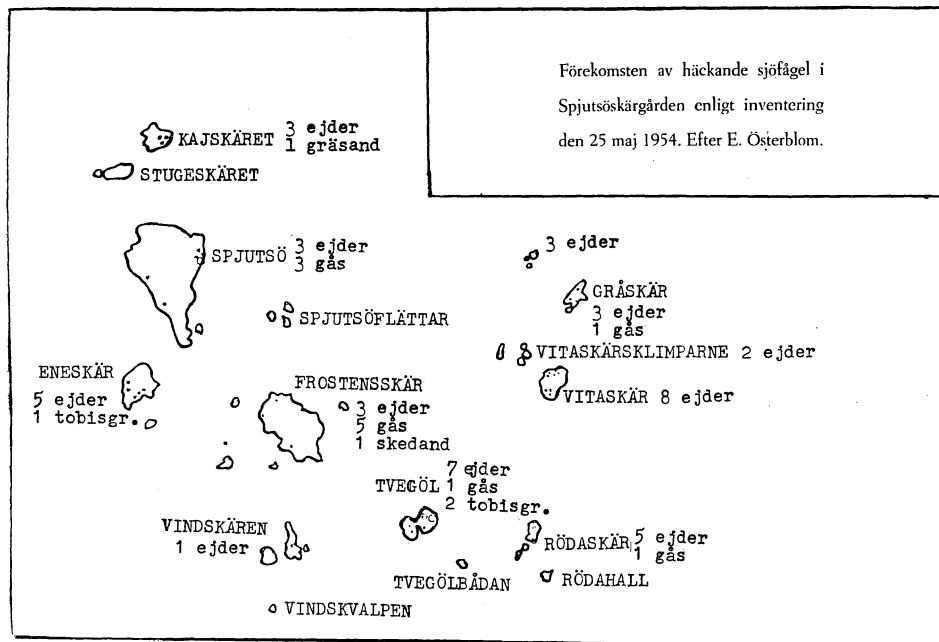
Investigation localities in Sweden.

SJÖFAGELNS FREKVENSFÖRHÅLLANDEN INOM VISSA UNDERSÖKTA OMRÅDEN

BLEKINGE LÄN

Med utgångspunkt från de frekvensuppgifter, som redovisats i Sv. Jägareförbundets meddelande nr 15 (1949) ha vissa områden inom Blekinge läns skärgård ånyo inventerats, varvid uppgifter insamlats från kustborna angående sjöfågeln förekomst. Genom välvilligt bistånd ha de under inventeringen erhållna uppgifterna kontrollerats med förnyad räkning av reden och på annat sätt under försommaren 1954.

Av särskilt intresse äro de erfarenheter, som vunnits inom *Spjutsö skärgård* i den västliga delen av Blekinge, strax söder om Järnavik. Detta område utgöres av två kala klippöar med ett 20-tal mindre skär och ansågs redan av E. Lönnberg (1928) som ett mycket lämpligt häckningsområde för bl. a. ejder. Ögruppen fredades 1926, men fredningen kunde inte vidmakthållas längre än till 1944. Genom förnyat initiativ från länets jaktvårdsförening genomfördes 1950 ny fredning med organiserad bevakning; denna fredning gäller ännu.

Utvecklingen av häckfågelstammen av ejder inom detta område är mycket karaktäristisk. Såsom tidigare redovisats ökade ejderstammen tydligt men långsamt fram till år 1944, då fredningen upphörde. Den fortsatta utvecklingen framgår av nedanstående tabell.

1929	6	ejderbon	(R. Ternström 1930)
1933	7	»	(Sv. Jägarförb. medd. 1949)
1934	15	»	(» »)
1935	19	»	(» »)
1936	(19)	»	(uppskattat antal)
1947	1	»	(Sv. Jägarförb. medd. 1949)
1948	1	»	(» »)
1952	6	»	(B. Berg 1954)

Genom välvilligt bistånd från E. Österblom har denna skärgård ånyo inventerats den 25 maj 1954, varvid följande resultat erhöles.

	Ejderbon	Kanadagåsbon	Övriga
Spjutsö	3	3	
Kajskäret	3		1 gräsand
Gråskärskobb	3		
Gråskär	3	1	
Vitaskärsklimparna	2		
Vitaskär	8		
Eneskär	5		1 tobisgrissla
Frostenskär	3	5	1 skedand
Tvegöl	7	1	2 tobisgrissla
Vindskär	1		
Rödaskär	5	1	
Summa	43	11	5

Antalet häckande ejdrar har sålunda på mycket kort tid ökat högst avsevärt. Det konstaterade antalet ejderbon torde vara det högsta som någonsin observerats i någon del av Blekinge skärgård. Uppgången i antalet häckningar 1954, som bekräftats genom dubbelkontrollen, är utomordentligt märklig, då den på ett mycket klart sätt visar att ejdern — och säkerligen därjämte både svärta, vigg och knipa — har tillfredsställande närings- och häckningsbetingelser i denna skärgård trots allt, som hävdats i motsatt riktning. Det finnes anledning att än en gång understryka den sammanfattning, som lämnades 1949 angående Blekinges sjöfågelbestånd: »Det torde vara uppenbart, att den nu rådande situationen i Blekinge läns skärgård icke bör uppfattas som stabiliserad. Varje år skjutes otvivelaktigt ett betydande antal fåglar, vilka under andra

Inventeringarna 1954 i Blekinge, Kalmarsund och kring Öland och Gotland genomfördes med anlitande av motorslupen Tapper, som ställts till förfogande av KA 2.
Foto H. Westman.

omständigheter skulle ha häckat här; därom vittnar resultaten av tillfälliga fredningar, vilkas effekt dock icke underhållits genom bevakning. Bristen på häckfågel kan därför icke anses som definitiv; *studierna på ort och ställe ha givit övertygande bevis för möjligheten att med en strängare jaktlagstiftning och effektivare bevakning återställa häckfågelstammarna inom stora delar av länets skärgård.*» Beträffande inventeringens resultat i övriga delar av länets skärgård må följande framhållas.

De blygsamma resultaten av inventeringarna åren 1947 och 1948 av den häckande sjöfågeln vid *Ungskär* och kringliggande öar (redovisade år 1949) ha föranlett ett förnyat besök på ort och ställe 1954. Därvid har uppgifter om dessa förhållanden välvilligt ställts till vårt förfogande genom biträde från Jägarnas Riksförbund; av särskilt värde äro de rapporter, som lämnats av R. Svensson, P. Andersson, G. Nordström, L. Svahn och O. Nordström angående frekvensförhållandena i denna del av skärgården.

Enligt dessa rapporter och resultaten av de direkta observationerna i samband med inventeringsresan äro förhållandena ungefär oförändrade trots de genomförda begränsningarna i vårjakten. Någon häckande fågelstam av betydelse förekommer icke. Häckande ejder är okänd; inga ejdrar kunde observeras inom ögruppen. Däremot är både vårsträcket och höststräcket fortfarande mäktigt och en viss ökning av ejdern hade man tyckt sig märka under de senaste åren.

Vid diskussionerna med representanter för skärgårdsjägarna i detta område ha flera önskemål om jaktens ordnande framförts. Det föreligger en allmän önskan om bibehållande av vårjakten, men den borde *begränsas till en ren havsjakt på sådant sätt att all vårjakt förbjödes innanför en linje som sammanbinder de yttersta uddarna av öarna*. Höstjakten bör taga sin början den 15 september, även gräsandjakten.

Även inom *Inlängans* område torde sjöfågelsituationen vara oförändrad. Uppgifter från S. Karlsson, A. Jonasson, A. König, M. Blasiusson och L. König bekräfta de negativa inventeringsresultaten under 1954; den här häckande sjöfågelstammen har ej märkbart påverkats av de år 1950 genomförda vårjaktsbegränsningarna. Ingen ejder häckar inom området, men enstaka svärtor och vigg samt gräsand.

Med stor skärpa framhålles även från *Inlängans* jägare önskemålet om *vår jaktens* bibehållande; den borde förläggas i april—maj och omfatta minst 10 dagar. Vårjakten borde emellertid givas karaktären av utomskärsjakt genom fredning under våren av alla områden inom skärgården. I detta avseende är sålunda förslaget överensstämmande med uttalanden från Ungskär. Höstjakten borde börja först den 15 september, *men pågå till den 15 februari*. Något önskemål att återfå rätten att använda motordriven farkost vid jakt föreligger icke.

Förhållandena inom *Stenshamns* ögrupp överensstämmer med de ovan nämnda. Meddelanden från A. Svensson och N. Olsson samt från R. Svensson visa i *likhet* med inventeringen att häckfågelstammen är mycket sparsam; ejdern häckar ej *heller* här. Önskemålen om jakten äro desamma som på *Inlängan* och *Ungskär*.

Inventeringsresans resultat inom *området mellan Aspö och Spjutsö* framgår av nedanstående uppställning.

Aspö skär	ingen ejder, men vigg och skedand.
Ekskär, Almö	ingen ejder, ett par svärtor och gräsänder.
Tumskär	ingen ejder; utmärkt häckningsbiotop.
Hjortahammar	ingen ejder, men ett 20-tal vigg, flera sothöns, doppringar, gräsänder och häger samt 2 svanbon.

V. Hästholmen, Skrädlingarna, Arpökalv, Arpö, Ljungskär, Flatskär, Eneholmarna,

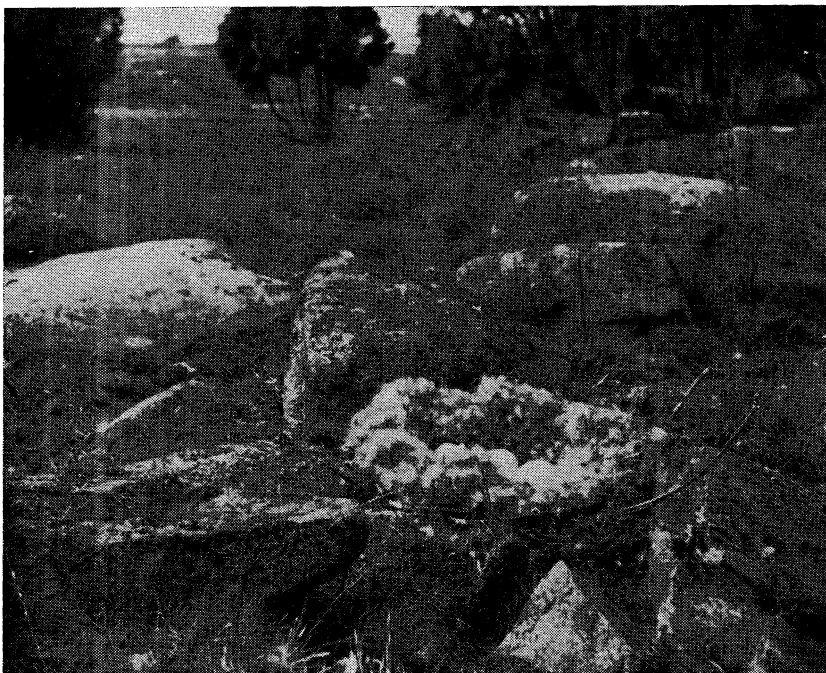
Rönneskär .....

Stora Ekön .....

Stickelöarna, Saltärna .....

Stora Färjan .....

En jämförelse mellan dessa uppgifter och inventeringarna 1947 och 1948 visar att dykandstammen fortfarande är mycket svag, men att ejdern dock numera synes före-

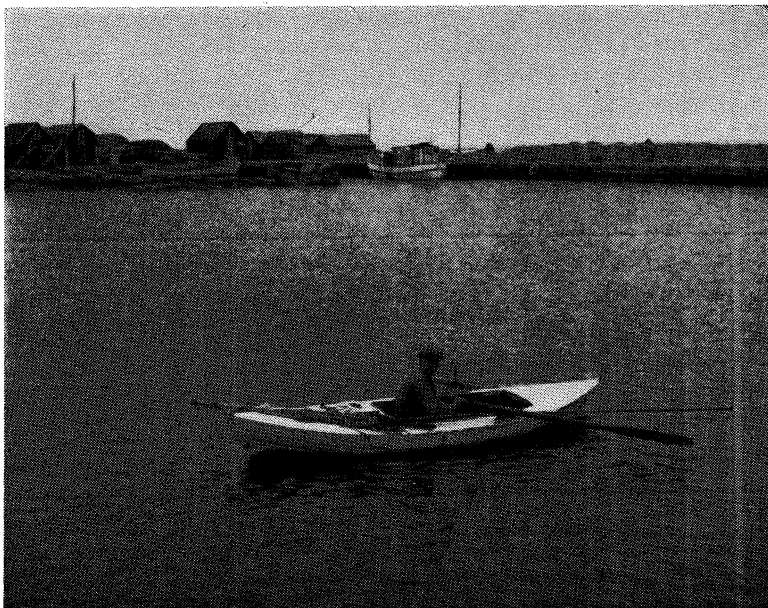
Bo och häckningsterräng. Kanadagås på Spjutsö i västra Blekinge skärgård.
Nest of Canada Goose. Foto H. Westman.

komma som häckfågel i den västligaste delen. Detta förhållande torde få sättas i samband med utvecklingen inom Spjutsö-området, som ovan berörts.

Även inom skärgården mellan *Spjutsö och Tärnö* har en tydlig positiv tendens kunnat spåras; sålunda observerades 3 par ejder och en ensam guding i trakten av *Södra Bokö* varjämte flera svärter och viggas observerades i området utanför det av Bengt Berg fredade försöksområdet kring *Maraviken*.

En synnerligen glädjande företeelse är ökningen av kanadagåsen inom området från *Stora Färjan* till *Boköarna*. Under inventeringsresan konstaterades spår av dessa förnämliga vildgäss på praktiskt taget varje obebodd holme och skär i denna del av skärgården, varjämte ett 20-tal olika gäss observerades; 11 bon med ruvande gäss ha senare räknats in på *Spjutsöskären*. Med effektivare bevakning torde denna fågelart snart kunna definitivt införlivas med den eljest tämligen öde skärgårdens nyttiga fågelfauna.

Sammanfattningsvis kan alltså framhållas att de häckande sjöfågelstammarna inom *Blekinge* förblivit i stort sett opåverkade av de nu genomförda begränsningarna i vårjakten, med undantag för viggan. Endast inom fredningsområdena kring *Spjutsö* och *Maraviken* ha tydliga tendenser till ökning konstaterats; inom övriga delar är dykandestammen nedpressad till ett minimum. Även den tidigare relativt svaga svärstammen

Blekingejägarens typiska jaktkanot.

Foto H. Westman.

i skärgårdens östra delar har numera gått starkt tillbaka, men vigg förekommer. Det bör numera stå allt klarare att den primära orsaken till detta förhållande är den legala vårjakten och den illegala jakten, som utan tvivel fortgår trots åtgärder i form av skärpt bevakning; den orsak till sjöfågeln depression som allmänt framhålles från kustbornas sida, nämligen oljedöden, torde icke — trots dess ovedersägligen stora betydelse — skörda större offer här än inom andra skärgårdsområden.

KALMAR SUND

Förekomsten av häckande sjöfågel längs Kalmarsund har studerats dels genom förnyad kontakt med observatörer i det stora skärgårdsområdet Vällö—Runnö och dels genom direkta observationer inom detta område och längs Ölandskusten.

Inom skärgården kring *Vällö* har enligt uppgifter från Georg Engström, O. Engström, H. Ottosson och Göran Engström häckat en ejderstam om ett 10-tal par under perioden från 1940—1950. Utmärkta häckningsbetingelser finnas vid Kungsholmen, Västerskär, Sandö, Taktö och Stora Sundreholm, där också en stor mängd svärter häcka. Vid Kungsholmen observerades under inventeringen 1954 inalles 17 ejdrar, vid norra Vällö och väster om Taktö omkring 40 st. Enligt rapportörernas samstämmiga

uppgifter har ejderstammen ökat starkt efter 1950; man hade år 1953 inräknat nära 40 par häckande. År 1954 inräknades enligt H. Ottosson ungefär 50 kullar ejder. Man är fullt övertygad om att vårfredningen är den viktigaste orsaken till denna starka ökning.

Svärtan förekommer rikligt som häckfågel, men dess frekvens är ungefär densamma som tidigare. Storskraken har ytterligare minskat. En märklig företeelse har enligt G. Engström och G. Karlsson iakttagits beträffande alfågeln och den unga sjöörren; medan man tidigare normalt hade stora flockar av ung alfågel och sjöorre på hösten över vissa bestämda bottnar, stannar denna fågel numera ej längre här. Sedan gammalt har man haft klart för sig att dessa bottnar voro rika musselbankar (stora mängder musslor fastnade förr regelbundet i fiskegarn som utlagts här), men det vill synas som om musslorna försvunnit, eventuellt som en följd av de svåra vattenföroreningarna. I varje fall har åldersfördelningen hos den fällda alfågeln på ett markant sätt förskjutits mot äldre fågel; den unga sjöörren fälles numera mest på sträck.

Likartade förhållanden ha observerats inom *Runnö-skärgården*. Sålunda rapportera H. Karlsson, N. Hyckenberg, B. Karlsson, I. Törnström, S. Karlsson, P. Karlsson och G. Karlsson samt G. Engström en mycket markerad uppgång hos ejdern efter 1950. Svärtan är i stort sett oförändrad medan skraken gått tillbaka. Ingen tvivlar på att ejderns ökning har ett direkt samband med vårfredningen.

Representanter för de ovan nämnda skärgårdsområdena har bestämda önskemål om jaktens ordnande i skärgården längs Kalmarsund. Det är sålunda en allmän önskan att *vårjakten bör omedelbart förbjudas*, även inom områden söder om sundet. Man skulle anse sig väl kompenserad med en utökad vinterjakt till den 15 februari, dock med det kravet att all jakt skulle förbjudas så snart vattnen isbelagts. Man önskar vidare framflytta jakten till den 1 september att gälla även för jakt på egentliga änder. På grund av svårigheten att tillvarata skadeskjuten fågel under hårda väderleksförhållanden vid höstjakten och i syfte att underlätta efterhållandet av skadegörande kråkor och trutar önskar man tillstånd för vissa personer att bedriva jakt från motor-driven farkost; sådant tillstånd föreslås komma endast den bofasta kustbefolkningen till del.

Beträffande den del av Ölands västkust, som ånyo inventerats 1953 och 1954, ha inga nya omständigheter framkommit. Ej heller Blå Jungfrun i Kalmarsund utgör produktionsområde av någon som helst betydelse.

Sammanfattningen av erfarenheterna från Kalmarsund skulle alltså beträffande de närmare undersökta områdena visa att ejderstammen ökat påtagligt efter vårfredningen, att de övriga arterna hållit sig antingen oförändrade (svärta och vigg) eller ytterligare minskat (skrakar och knipa). Förutsättningar finnas för organiserad sjöfågelvård, för total vårfredning och för en utökad vinterjakt.

Undersökningens medhjälpare, löjtnant A. Kahlström, vid landstigningsplatsen på den fredade sjöfågelön Skenholmen vid Fårösund.

Foto H. Westman.

GOTLAND

På grund av de svåra inventeringsförhållandena längs Gotlands kuster ha de omfattande undersökningarna åren 1947 och 1948 ej kunnat återupprepas 1954. Uppskattningen av häckfågelstammarna har därför begränsats till inventeringar inom huvudsakligen tre områden, nämligen Västergarns Utholme vid Gotlands västkust, Rone Ytterholme och Laus Holmar vid ostkusten samt Skenholmen öster om Fårösund. Dessa öar utgöra tyngdpunkterna i den gotländska sjöfågelproduktionen och det kunde därför förutsättas att eventuella förändringar i häckningsfrekvensen enklast och säkrast skulle kunna konstateras genom en noggrann inventering på dessa begränsade ytor.

På den kända sjöfågelön *Skenholmen*, vars häckfågelfauna berörts i rapport 1949 (p. 52—53) beräknades ejderhäckningen år 1948 till omkring 100 bon. Enligt A. Kahlström hade denna stam 10 år tidigare varit så låg som 15—20 bon, varför en långsam återhämtning alltså skulle ha ägt rum. Ännu längre tillbaka hade ejderhäck-

ningen varit mycket starkare; vid seklets början skall här ha häckat flera tusen ejderpar.

De meddelanden om häckningen, som lämnats av A. Kahlström för år 1953, visa att ejdern snabbt ökat i antal. Han beräknar häckningen detta år till 200—300 bon och räknar med *en ökning efter 1950 med mellan 100 och 150 ejderbon*. Denna ökning kan enligt Kahlström knappast ha annan förklaring än vårfredningen. Andra på ön häckande sjöfågelarter (gräsand, vigg och svärta, samt skedand) har icke visat en parallell ökning.

Vid inventeringstillfället de första dagarna i maj 1954 observerades ett stort antal ejdrar kring ön, men de flesta hade ännu inte börjat ruvningen. Av dessa skäl överenskomms med A. Kahlström om förnyad inventering den 16 maj; denna har genomförts och resulterat i att beståndet beräknats till 300—350 häckande honor.

Skenholmen utgör också en omtyckt uppehållsort för gäss. Mer än ett 1000-tal vitkindade gäss beta på ön under våren och inemot 300 grågäss inräknades; antalet grågåsbon uppskattas till 20—30 år 1954.

Bo av grågås på Skenholmen.
Nest of greylag on Skenholmen by Gotland. Foto H. Westman.

Inom den andra fasta provytan, omfattande öarna *Rone Ytterholme*, *Sundesord* och *Koggen* öster om Ronehamn på Gotlands ostkust, har ejderfrekvensen redovisats av bl. a. H. Cramér (i meddelande nr 15, 1949) beträffande förhållandena före år 1948. Det hade därvid framgått att den häckande ejderstammen på Rone Ytterholme 1948 minskat till c:a 25 % av stammen år 1912; år 1948 utgjorde den 44 par. På Koggen och Sundesord hade ejderhäckningen visserligen avtagit sedan Bengt Berg (1919) närmare studerade öarnas fågelfauna, men ännu 1948 häckade här minst ett 70-tal par.

Under inventeringen 1954 inräknades inalles 58 ejdrar (därav 37 gudingar) kring Rone Ytterholme. Genom välvilligt tillmötesgående från H. Cramér och O. Nordbäck företogs ytterligare en taxering av antalet häckande ejderhonor på ön, varvid sammanlagt drygt 100 reden inräknades.

Om ejderns häckning på Koggen och Sundesord efter 1948 rapporterar O. Nordbäck en produktion från Koggen om ett 100-tal kullar och från Sundesord av omkring 50 år 1953. Härav skulle alltså framgå att stammen redan 1953 ungefär fördubblats sedan 1948. Taxeringen 1954 visade att stammen uppgick till minst 110 häckande honor, men den sena tidpunkten för inventeringen torde beträffande Koggen ha resulterat i lägre värden än de verkliga.

Det framgår alltså av dessa data att åtminstone ejdern visat en tydlig ökning i jämförelse med den senaste inventeringen år 1948. Svärta och skrak ha avtagit i antal och produktionen har lidit skada på grund av trutarnas härjningar bland ungarna (Nordbäck 1954). Alfågeln har minskat högst väsentligt — möjligen som en direkt följd av de svåra förlusterna i samband med de senaste årens oljeskador — och samma fenomen har iakttagits vid östra Gotland som i Kalmarsunds norra del (H. Cramér 1954) i det att alfågelflockarna mest utgöras av äldre fågel.

Den häckande sjöfågeln på *Laus holmar* med Skarpholm, Gräsholm och Storholm har sedan fredningens genomförande i början av 1930-talet succesivt ökat med en tydlig depression 1940—1942 — så att t. ex. ejderstammen år 1946 kunde taxeras till åtminstone 200 par (A. Ardgren 1946). Vid inventeringen 1948 uppskattades antalet häckande ejderhonor på den bästa fågelön, Gräsholmen, till 150—175 st.

Inventeringen den 26 april 1954 gav beträffande ejdern följande resultat: på Skarpholmen ruvade ett 10-tal ejderhonor; på Gräsholmen inräknades 36 ruvande honor, men lika många uppehöll sig på ön under förberedelser för häckning, varför hela beståndet kunde beräknas till ett 70-tal; på Storholmen observerades endast ett par häckande ejdrar.

En jämförelse med häckningen år 1948 visar alltså att beståndet av häckande ejder inom detta område avtagit, en tendens, som bekräftas av ögruppens bevakare G. Östergren, Ljugarn.

Inventeringslinjen går fram över Storholmen vid Gotland.
Stock-taking of birds on the island Storholmen by Gotland. Foto H. Westman.

I övrigt gjordes följande observationer rörande jaktbar sjöfågel inom ögruppen. På Gräsholmen häckade inemot 50 par grågäss (år 1953 omkring 100 par enligt G. Östergren); därjämte förekom en stark stam av häckande trutar. På Storholmen inräknades c:a 1.200 vitkindade gäss samt ett 10-tal grågäss, omkring 250 viggas, 200 bergänder och en del vitfågel. Spår av under våren bedriven jakt observerades på Storholmen (skårar och patronhylsor) och Gräsholmen (partonhylsor).

Om utvecklingen av den häckande ejderstammen på *Västergarns Utholme* äro vi tämligen väl underrättade tack vare meddelanden från J. Nordström (1940), K. G. Lindholm (1947 och 1948), E. Lönnberg (1934), S. Holm (1945) och B. Flach (1951 och 1953) samt genom tidigare utförda inventeringar, vilkas resultat redovisats i Meddelande nr 15 (1949). Av dessa uppgifter framgår att den tidigare mycket starka häckningen plötsligt år 1940 reducerades till endast några få bon. Efter denna tid ökade häckningen till ett maximiantal bon av omkring 250; viltundersökningens inventering 1946 resulterade i 125 bon, 1947 registrerades c:a 90 och 1948 högst ett hundratal bon.

Den fortsatta utvecklingen av öns häckande ejderstam belyses av B. Flach (1951) som år 1951 inräknade omkring 300 bon. I en senare inventering, utförd den 2 juni 1952, konstaterade samma författare att antalet ejderbon ökat till 534.

Vid inventeringen den 23 april 1954 hade vi tillfälle bekräfta att antalet ejdrar väsentligt ökat i jämförelse med situationen år 1948. Kring ön uppehöll sig mer än 700 ejdrar, men ännu hade blott en del av dem påbörjat häckningen; ett 60-tal ejderhonor ruvade redan. Det totala antalet honor, som börjat förberedelserna för häckning, kunde uppskattas till mer än 450 st.

Jämförelsen med förhållandena före 1950 visar alltså att en mycket markerad ökning skett, i det att det häckande beståndet av ejder ungefär femdubblats på den korta tiden av fem år.

Beträffande övriga sjöfågelarter observerades ånyo ruvande grågås, omkring 700 betande vitkindade gäss samt ett fåtal egentliga änder. Trutstammen var fortfarande extremt stark.

STOCKHOLMS LÄNS SKÄRGÅRD

I syfte att erhålla en tillförlitlig bild av sjöfågelstammarnas fluktuationer i Stockholms skärgård har på senare år Nämndö skärgård utnyttjats såsom ett fast observationsområde med ofta återkommande revideringar, utförda av jägmästaren Hans Westman. Metoderna och resultaten från den första av dessa inventeringar, vilken utfördes år 1948, finnas redovisade i Svenska Jägareförbundets Meddelande 15, 1949. Där finnes även inarbetat jämförelser med E. Wibecks åren 1937 och 1938 utförda inventeringar, samt andra spridda uppgifter från tillfälliga observatörer. År 1950, dvs. sista året som vårjakt bedrevs på ejder, företogs en ny sjöfågelinventering över hela Nämndö skärgård. Dessa undersökningar ha sedan återupprepats både år 1953 och 1954 i avsikt att erhålla ett material, där effekten av vidtagna ändringar i jaktbestämnelserna kunnat studeras.

Vid val av metodik vid dessa undersökningar har huvudtemat varit att erhålla så noggranna siffror som möjligt i kombination med minsta möjliga störningar av fåglarnas häckning. Med anledning härav har tidpunkten för inventeringarnas genomförande valts, då huvudparten av ådorna just kläckt färdigt och ungkullarna äro lätta att lokalisera. De gruppera sig då gärna med nära anknytning till sina resp. häckningsplatser. Genom välvilligt tillmötesgående av orsbefolkningen har även noggranna uppgifter på antalet häckande ejderpar vid tiden för värpningen kunnat erhållas i ett flertal fall. Vid denna tidpunkt uppehålla sig nämligen ejderparen lätt synliga utanför den lokal, där de ämna häcka. Genom att sålunda jämföra antalet påträffade ådor både med och utan ungkullar med antalet ejderpar, som skredo till häckning, kan man få en god kontroll på resultatens noggrannhet.

Metoden, som går ut på att söka reda på bona har här ansetts mindre lämplig. Den skulle nämligen, dels i onödigt hög grad inverka störande på fåglarna, dels kräva en orimligt hög arbetsinsats i förhållande till säkerheten, som kunde ernås.

Ejderredena äro nämligen här ofta belägna under den synnerligen täta matta av enris, som bildar ett svårgenomträngligt fält- och buskskikt på de flesta skären. Inom en särskild lokal, där en specialundersökning av kråkans skadegörelse företagits, har dock denna arbetskrävande metod kommit till användning.

Inventeringssiffrorna grunda sig på direkta observationer, vilka syftat till en så fullständig uppskattning som möjligt av inom resp. områden häckande fåglar. Dessa observationer ha dels gjorts från motorbåt, som hela tiden stått till förfogande vid inventeringarna, dels genom direkta studier iland, varvid särskilt strandregionen undersökts noggrant. Högt belägna utkikspunkter inom de olika ögrupperna ha även flitigt utnyttjats, när man med en stark kikares hjälp kan få en god kontroll på den gjorda uppskattningen av fågeltillgången.

Som kunniga och intresserade medhjälpare vid inventeringarna deltog åren 1948, 1949 och 1950 fiskaren Sigvard Öhman, Mörtö, åren 1950, 1953 och 1954 fiskaren Henry Öhman, Bunkvilk, båda dessa genom sin yrkesutövning väl förtrogna med rådande lokala förhållanden. I övrigt har den bofasta befolkningen kontinuerligt kontaktats och dess uppfattningar och synpunkter hela tiden noga beaktats.

Det har här ansetts lämpligt att dela in *Nämdö-komplexet* i nio olika områden, vilka nedan redovisas var för sig. Väsentliga olikheter i jaktens utövning, viltvård, äganderättsförhållanden m. m. motiverar en sådan avgränsning.

Område 1, omfattande *Barnholmen*, *Ekholmen* och *Getholmen*, har under alla de år undersökningen gäller visat en anmärkningsvärt stark stam av häckande ejder. År 1948 inräknades sålunda 35 ådor med 16 kullar samt 17 ensamma ådor. Motsvarande siffror från år 1949 voro: 32 ådor tillsammans med 15 kullar samt 19 ensamma ådor. Hit skall även föras 4 påträffade, ännu ruvande ådor. Vid inventeringstillfället 1950 fanns inom området 31 ungfåglar förda av 41 ådor, medan endast 3 ådor uppehöll sig utan anknytning till ungfåglar eller häckningsplatser.

På grund av den inom området höga ejderfrekvensen, har här företagits en specialundersökning för att konstatera kråkans skadegörelse. Sålunda har *Barnholmen* genom sökts mycket noggrant alla de 3 åren 1948, 1949 och 1950, varvid samtliga bofynd av ejder noga undersökts. *Ekholmen* och *Getholmen* med tillhörande smågrund ha härvid ej berörts, då det varit önskvärt att inte störa dessa med någon landstigning. 1948 påträffades 11 ejderreden på *Barnholmen*, varav 5 förstörts av kråkor. Dock fanns i samband med äggläggningen 17 ådor med gudungar utanför *Barnholmen*. Vid undersökningstillfället låg en tropp om 11 ensamma ådor utanför *Barnholmen*; antagligen hade därför ytterligare 6 ejderbon blivit förstörda genom kråkor (6 lyckade + 11 misslyckade = 17).

För att i någon mån förhindra ett upprepande av detta missförhållande, utlades de två följande åren fosforförgiftade ägg på Barnholmen och norra delen av Mörtö. Även på Ekholmen följde man exemplet. På grund av vissa omständigheter blev äggutläggningen försenad år 1949 varför den inte helt motsvarade förväntningarna, men 1950 uteblev inte resultatet. Då kunde inte ett enda kråket ejderägg iakttagas på Barnholmen men väl flera döda kråkor.

Trots att totala antalet ådor inom området år 1950 minskat med 15 % jämfört med år 1948 så hade antalet ungpullar ökat med inte mindre än 94 %.

I detta sammanhang bör även tilläggas, att några mås- och trukolonier inte förekomma inom området. Man tror sig nämligen ha konstaterat, att förekomst av häckande måsfåglar skulle utgöra ett gott plundringsskydd mot kråkor.

År 1951, första året ejdern var undantagen från vårfjakten, kunde av vissa skäl tyvärr ingen fågelinventering genomföras.

År 1953 uppehöll sig inom detta område 31 ådor tillsammans med 26 kullar samt 29 ådor utan kullar. Motsvarande siffror för år 1954 voro: 46 ådor med 33 kullar samt 40 ådor utan kullar.

Inom detta område förekommer sedan lång tid tillbaka överhuvudtaget ingen jakt på sjöfågel utan den skyddas omsorgsfullt. Landstigningar på de små grund, där ejdern ruvar, beivras noga. Tyvärr efterhålls inte kråkan och havstruten tillräckligt effektivt, vilket avspeglar sig i det anmärkningsvärt stora antalet ensamma ådor.

Inventeringsresultaten från de olika åren framgår av följande tabell:

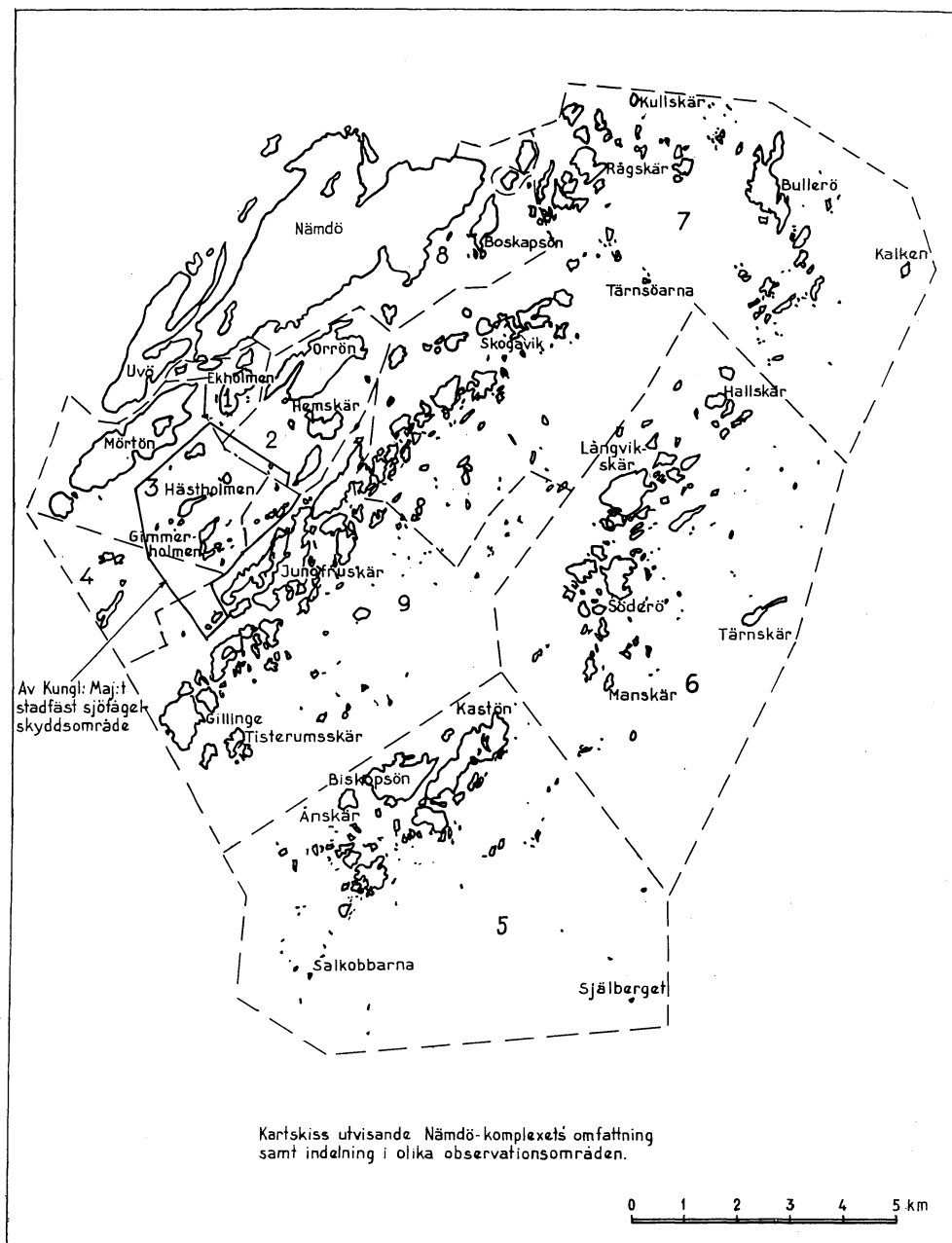
Område 1.

Lokal	Ådor förande ungpullar				ungpullar				Ådor utan ungpullar				Övrigt
	1948	1950	1953	1954	1948	1950	1953	1954	1948	1950	1953	1954	
Barnholmen	1		8	8	1		6	5	11		3		1 åda+1 gudunge 1948
Skräckmarsströmmen	4				2								
Långnäsudden				7				2					
Ängsholmen				2				2					
Ekholmen	25	17	16	18	10	14	15	16			17	25	
Getholmen	5	24	7	11	3	17	5	8	6	3	9	15	
S:a	35	41	31	46	16	31	26	33	17	3	29	40	

Namnen på fyndplatserna äro hämtade från 1953 års ekonomiska karta i skala 1: 10.000, framställd på fotografiskt underlag.

Till gruppen »Ådor förande ungpullar» har räknats alla ådor, som legat i direkt anknytning till ejderungar.

Till gruppen »Ungpullar» har förts alla iakttagna kullar av ejderungar. Mycket ofta inträffar det att flera ådor, var och en med sina ungar, slå sig tillsammans och bilda s. k. »flottor». Ibland händer även att ådor, som själva ej ha några ungar, ansluta sig

till sådana »flottor» och hjälpa till att skydda ungarna. I sådana fall har antalet ungkullar måst bedömas från fall till fall. I allmänhet har dock en kull ansetts böra innehålla 4 ungar.

Till sista gruppen »Ädor utan ungkullar» har hänförs alla ädor, som saknat anknytning till kullar eller häckningsplatser. Till denna kategori hör alltså ejderhonor, som misslyckats med sin häckning samt ungfågel. De till denna grupp hörande fåglarna äro ofta samlade i troppar och flyga undan på långt håll vid annalkande fara.

Område 2, hit räknas *Orrön, Kyrkkobben, Hemskär och Högholmen med tillhörande kobbar*, uppvisar en något annorlunda utveckling. Intensiv sjöfågeljakt bedrivs här, även om intresset för vårjakten måhända mattats, sedan ejdern fr. o. m. 1951 blivit vårfredad.

Inventeringarna visa följande siffror:

Område 2.

Lokal	Ädor förande ungkullar				Ungkullar				Ädor utan ungkullar				Övrigt
	1948	1950	1953	1954	1948	1950	1953	1954	1948	1950	1953	1954	
Hallonholmsudden				12				10					
Strömmingsgrundet			2				1						
Kyrkkobben		2		17		2		16					1
Hemskär				4				4					4
Hemskärs höga kobben ...	6		2	9	3		2	7					
Högholmen	2		15	6	2		10	6			5		
Norra Utterkobbarne			9	28			8	27			2	16	
Orröströmmen	2			10	1			6	6				
Orrökobben		4		1		2		1					
S:a	10	6	28	87	6	4	21	77	6	0	7	21	

Intressant är här att konstatera ejderns kraftiga ökning sedan 1950, där ejdern och då huvudsakligen vanfågeln dessförinnan beskattades hårt under vårjakt.

Område 3, Mörtö med tillhörande holmar.

Ingen eller mycket ringa sjöfågeljakt bedrivs här. Området äges nästan uteslutande av stadsbor, som äro rädda om sin fågel och de utöva som sagt ingen jakt. Någon organiserad jaktbevakning finnes dock ej. Kråka och trut efterhålls inte som önskvärt vore. Därför torde dessa här i förening med oförsiktiga personers landstigning med eller utan lösa hundar säkerligen göra stor skada på ejdern under häckningstiden. Förslag föreligger därför från flera håll om att här bilda ett skyddsområde för sjöfågeln, omfattande Norsholmen, Röngrundet, Kråklund, Hästholmen, Grötskär, Gymmarholmarna samt Rivens kobb. Inom skyddsområdet skulle gälla ovillkorligt förbud mot landstigning under tiden 20 april—30 juni. Effektiva åtgärder mot räv, kråka och

trut skulle vidtagas. I samband härmed torde tillstånd kunna givas lämplig person att inom skyddsområdet ifråga få jaga kråka och trut från motorbåt. Utomordentligt goda förutsättningar finnes för projektets genomförande.¹⁾

Häckningsresultaten framgå av följande översikt:

Område 3.

Lokal	Ådor förande ungpullar				Ungullar				Ådor utan ungpullar				Övrigt
	1948	1950	1953	1954	1948	1950	1953	1954	1948	1950	1953	1954	
Mörtö, Norra Sandviken ..				1				1					1 ruv. åda 1948
» Getgraven	1				1								
Börkobbb		4		2		3		2					
Mörtöklobbb			5	3			5	3				3	
Lilla klobben			5	3			3	3					
Rågsjär				2				2					
Hamnkobben				2				2					
Söderängsdal				1				1					
Söderängsdalsudden				6				5					
Norsholmen	7	5	16	4	3	4	4	4		5		11	1 ruv. åda 1950
Röngrundet	3			4	2			3				6	
Hästholmen	1		8	4	1		8	4				4	
Grötsjär			1	5			1	5				7	
Liljekonvaljeholmen	2		3	5	2		3	5				7	
Trykobben			5	12			3	7					
Kräklund	2	7		5	3	6		3			3		
Kräklundsrevet				4				3					
Gymmerholmen	7	6	6	8	5	4	5	7	14		7	17	
Rivenskobb	2		7	3	2		7	3			8		
S:a	25	22	56	74	19	17	39	63	0	19	18	55	

Område 4, Torkorna och Knavelsjär, liknar i flera avseenden område 3. Ägarna äro stadsbor, och endast Knavelsjär är bebott sommartid.

Inventeringsresultaten framgå av följande sammanställning:

Område 4.

Lokal	Ådor förande ungpullar				Ungullar				Ådor utan ungpullar				Övrigt
	1948	1949	1950	1953	1948	1949	1950	1953	1948	1949	1950	1953	
Torkorna		5	6	5		3	4	5			6		
Knavelsjär	3	1		7	3	1		1					
S:a	3	6	6	12	3	4	4	6	0	0	6	0	

Skadegörelsen genom kråkor och trut är betydande; varje år har kråkätna ejderägg kunnat konstateras på Torkorna.

¹⁾ Genom Kungl. Maj:ts kungörelse nr 181, 1955 har ovannämnda skyddsområde kommit till stånd.

Område 5, Biskopsö skärgård.

Detta område representerar en typisk utskärgård. Följande inventeringsresultat föreligga:

Område 5.

Lokal	Ador förande ungskullar				Ungkullar				Ador utan ungskullar				Övrigt
	1948	1950	1953	1954	1948	1950	1953	1954	1948	1950	1953	1954	
Ånskar	2	8	3	5	2	6	3	5		6		2	4 ruv. ådor 1948
Ladören	3	3	2		2	3	2						
Stora Källkobben			3				3						
Biskopsön										2			
Svärtskar			4	2			4	2	10		5	12	1 ruv. åda 1948
Stenkobben													
Lisaskobbarna				5				5				15	1 ruv. åda 1953
Skötskar				1				1				13	
Byttan				4				4					
Byttafladen			1				1						
Finnskar			2				2				5		
Oxkobben			3				2						
Oxkobbsgrunden				4				4					
Kastön			5				3						
Kastöudd				4				4					
S:a	5	11	23	25	4	9	20	25	10	8	10	42	

Sista året försvårades observationerna över fågeltillgången på grund av hård blåst, varför dessa siffror kunna vara något för låga. Risk finnes nämligen vid otjänlig väderlek att några fåglar förbli oupptäckta.

Vårjakt till husbehov bedrives i denna skärgård och berör huvudsakligen de yttre kobbarna. I mån av tid hålles även skadedjuren efter både med hjälp av bössa och fosforägg.

Fiskaren Erik Sundberg, bosatt på Biskopsön sedan år 1943, anser att ejdern under tiden 1943—1950 ökade något i denna skärgård tack vare ett restriktivt vårskytte i kombination med energisk viltvård. Vid tiden omkring år 1943 häckade här sålunda blott något enstaka ejderpar. Sedan 1950 har dock ejdern ökat mera påtagligt, vilket framgår av ovanstående tabell.

Ett av de mera välkända och intressanta är område 6, *Långviksskärs skärgård*, även det en typisk utskärgård. I jaktlitteraturen omnämnes Långviksskar flerstädes; det var t. ex. här som minister Thomas på sin tid höll till vid sina beryktade skärgårdsjakter.

Ejderstammens variation framgår av följande:

Område 6.

Lokal	Ådor förande ungkullar				Ungkullar				Ådor utan ungkullar				Övrigt
	1948	1950	1953	1954	1948	1950	1953	1954	1948	1950	1953	1954	
Grönskär			4				4				10		1 ruv. åda 1950
Tordmulskobben			1				1						
Hallskär	14		3	5	5		3	3	10		4		
Låg-Hallskär			2	5			2	5					
Utterkobben			2	5			2	4	11	4			
Fjortonkastan			2	5			1	3					
Vitkobb		3				3							
Stora Måsgrundet				5				3					
Trollkobben				3				3					
Stora Bredskär				3				3		9		2	
Lilla Bredskär				5				5					2 ådor + 2 gud- ungar 1948. 1 ruv. åda 1950
Högskeppskär				5				5					
Stora Fällsingkobben				6				4					
Viggskläppan			2	4			2	4					
Lilla Vinbärskobben				3				1					
Bodskärsgrundet												2	
Skitkobben												4	
Klovskär			2				2					5	
Hynniskär			3				3						
Vånskläppan	3			2	2			2					4 ådor + 1 gud- unge 1953.
Vånskläppskobbarna		1				1							
Söderön			5				5		9			4	
Hummelskär											9		
Lilla Hälsingkobben													
Skinnpålshålet			3	8			2	5		8			
Svartskär		5				4							
Domkyrkan											5		
Yttra Vånan				5				5				6	
Hesskär				3				2					
Brantkobbraderna				6				6					4 ådor + 1 gud- unge 1953.
Lökkobbsflacket				6				6					
Skeppskobben			4				4					4	
Hamnskär				3				3				3	
Manskär												7	
Kalkskär			3				1						
S:a	17	9	36	87	7	8	32	72	30	21	28	37	

Yrkesmässig vårjakt bedrevs här fram till år 1950. Därefter torde jakten på våren ägt rum endast i relativt ringa omfattning.

Ejderstammens ökning här är påfallande stor, och torde inte kunna förklaras av den minskade jakten enbart inom området ifråga. Inställd legal avskjutning av ejder på

vårsträcket under 4 år längs hela svenska ostkusten bör således i hög grad ha bidragit till den kraftiga uppgången i häckningsfrekvensen.

Det mest bekanta och i fråga om viltvårdsförhållanden utan tvekan mest välordnade är område 7, *Bullerö-, Rågsjär-, Skogavik-, Hamnskärs-området*. Två bevakare äro de enda, som bo inom detta vidsträckt skärgårdskomplex, vilket lyder under en enda ägare. Den sjöfågeljakt, som bedrives här, är av synnerligen ringa omfattning.

Trutstammen synes ha minskat något i trakten runt Bullerön till följd av jakt det senaste året, under det att havstruten alltför rikligt förekommer alltför rikligt i bl. a. Hamnskärs skärgård.

Nykläckta ejderungar. Tärnsörarna, juni 1954.
Young eiders. Tärnsörarna in June 1954.

Foto H. Westman.

Följande jämförelse mellan tillgång på ejder grundad på noggrann taxering föreligger:

Område 7.

Lokal	Ådor förande ungkullar				Ungkullar				Ådor utan ungkullar				Övrigt
	1948	1950	1953	1954	1948	1950	1953	1954	1948	1950	1953	1954	
Rågsjär	7		7		4		7		5			10	1 helsing 1954
Idöborg												2	
Långskär												12	1 ejderpar 1954
Kalvholmen			6				6						
Lilla Finnholmen			1				1						
Furuskär									6	8			
Bockkobben				4				4				1	
Lilla ören	4				4								
Lilla Örsgrundet	2				2								
Västra Måskobben				1				1					3
Storskjutargrundet				3				3					
Melskärsören				2				2					
Stora Melskär	2			2	2			2	4			2	
Melskärskobbarna				2				2					
Stora Vitkobben	2		7	3	2		7	3	6				2 gudungar 1948
Lilla Vitkobben				5				4					1 ruv. åda 1948
Mickelskär	2	2		3	1	2		3	1				
Bullerön		5	5	9		3	3	9	6		8	8	
Stora Alsundskobben	3			10	3			7	9				
Lilla Alsundskobben			8				6				6		3 ruv. ådor 1948
Gunnilöarna				2				1					
Skötskär				2				2	8				
Långskär				3				2					3 1 ruv åda 1948
Modomskär		4	5	2		3	5	1					
Bäckskär	3	6		10	3	4		10				6	
Hjärtskär		2				2			10				
Tärnsörarna	6		5	25	1		4	20					2 nykl. ejderkul- lar på land 1954
Asken			1	2			1	2					
Måsskär		6	4	10		4	3	10	5				1 ruv. åda 1948
Trätskär			9	3			4	3		1			
Alsundsgunden		3	6	10		3	6	10		6	7		
Braka Björkskär	2				1								
Braka			4	3			2	3	10			5	
Skogavik		11	4	3		7	4	2			16		
Skogsskär				5				5				13	
Måsgrunden		5				5							
Pilkobben		6				2					7		
Sekterskobbarna			3	1			3	1			2	7	
Bränn Björkskär									15				1 gudunge 1950
Ramskobben				9				8					
Sprången				5				2					
Sprängkobben				4				4					
Björkhök	3		2	12	1		2	12					
Halvfjärdskobben				10				10					
Ökläppsrevet			3	8			3	8					
Långtarmen				5				5					
Lilla Långkobben		1	2			1	2		4	3			1 gudunge 1950
Stora Långkobben		3				3							
Hamnskärs Trätskär	10	4	4		3	4	3				12		
Norbergskobb												11	
Aspskär									15			10	
Hamnskär	6			6	5			5					
Lill-Hamnskär		12	9			8	8					40	
Ormskär				4				4					
S:a	52	70	95	188	32	51	80	170	45	71	66	136	

Område 8 sträcker sig från *Ängsholmen* i söder längs östra *Nämdö-landet* upp runt *Kallholmen* och *Boskapsön* till *Nämdö Böte*. Denna del av skärgården är rätt tätbefolkad sommartid, varav följer att de fåglar, som finnas, äro mer eller mindre tama. Här bedrivs ingen fågeljakt varken på våren eller hösten, men det ligger ganska nära marker, där intensivt fågelskytte äger rum.

Följande jämförelse föreligger här beträffande den häckande ejderstammen:

Område 8.

Lokal	Ådor förande ungkullar				Ungkullar				Ådor utan ungkullar				Övrigt
	1948	1950	1953	1954	1948	1950	1953	1954	1948	1950	1953	1954	
Bergvik		2				1				4			1 gudunge 1954
Grönviksudden			2				2				1		
Sand	3		3		3		2						
Kallholmen	2	3			1	1				6		15	
Östanvik				3				2					
Snackudden				5				4					
Knallfritt				1				1					
Själuddskobben				4				2				5	
Boskapsöströmmen		10	8	3		7	8	3		5	5	25	
Boskapsön	7			5	3			3	5			15	
Idön	2				2							2	
Nämdö Böte				4				4					
S:a	14	15	13	25	9	9	12	19	5	15	6	62	

Område 9 innefattar öformationen fr. o. m. *Ängskär* i norr till *Gillinge* och *Tisterumskär* i söder samt fjärden öster därom ut mot *Västerbådan* och *Skräplerna*. Detta område är ur jaktsynpunkt synnerligen heterogent. Intensiv vårjakt bedrivs vid *Skräplerna*, i området öster om *Brännskär* och *Jungfruskär* samt kring *Immarskär*, *Vånö* och *Gillinge*. Vid *Tisterumskär* med tillhörande skärgård (c:a 60 ha landsmark) bedrivs praktiskt taget ingen vårjakt, inte heller väster och norr om *Ängskär*.

Inom detta stora komplex påträffades år 1948 24 ådor med 18 kullar samt 29 ensamma ådor. År 1949 voro siffrorna 34 ådor med 24 kullar samt 30 troppade ådor. År 1950 fanns inom motsvarande område endast 11 ådor med 11 kullar, medan inte mindre än 27 ensamma ådor inräknades. Vid samtal med Kurt Horngren på *Tisterumskär* meddelade denne, att ejderstammen runt *Tisterumskär* och *Gillinge* med tillhörande skärgårdar successivt hade minskat år från år och aldrig varit sämre än 1950. De båda senaste åren har situationen något förbättrats, vilket torde framgå av följande siffror:

Område 9.

Lokal	Ådor förande ungskullar				Ungkullar				Ådor utan ungskullar				Övrigt
	1948	1950	1953	1954	1948	1950	1953	1954	1948	1950	1953	1954	
Östra Skräplen				3				3					1 gudunge 1954
Mellan Skräplen			2				2						
Västerbådan				5				5					
Stora Gåsskär			11	4			10	4		6	9	7	
Lilla Gåsskär			10	2			7	2				19	
Gubbkobben											12		
Brännskär									9				
Tisterumskär	3	3	3	3	2	3	3	3					
Harö			3				3				9		
Gillinges Rönnkobben			3				2						
Stora Immarskär									5				
Vänö		3				3				16			
Skogboören	5		3	3	4		3	3	6				
Kuggmaren	2				2								
Klinthålet			4	5			4	5			14		
Grönskär	5	1	4		3	1	3						
Perskobben											2		
Furuskär	3	3	3	1	3	3	3	1	3	5	4	1	
Furuskärskobbarna	1				1								
Jungfrumarsudden			6				5					10	
Stråkhålskobbararna			4				1						
Södra Utterkobbararna	5				3				6				
Skaten		1				1							
Skatkobbararna			7				6						
S:a	24	11	63	26	18	11	52	26	29	27	50	37	

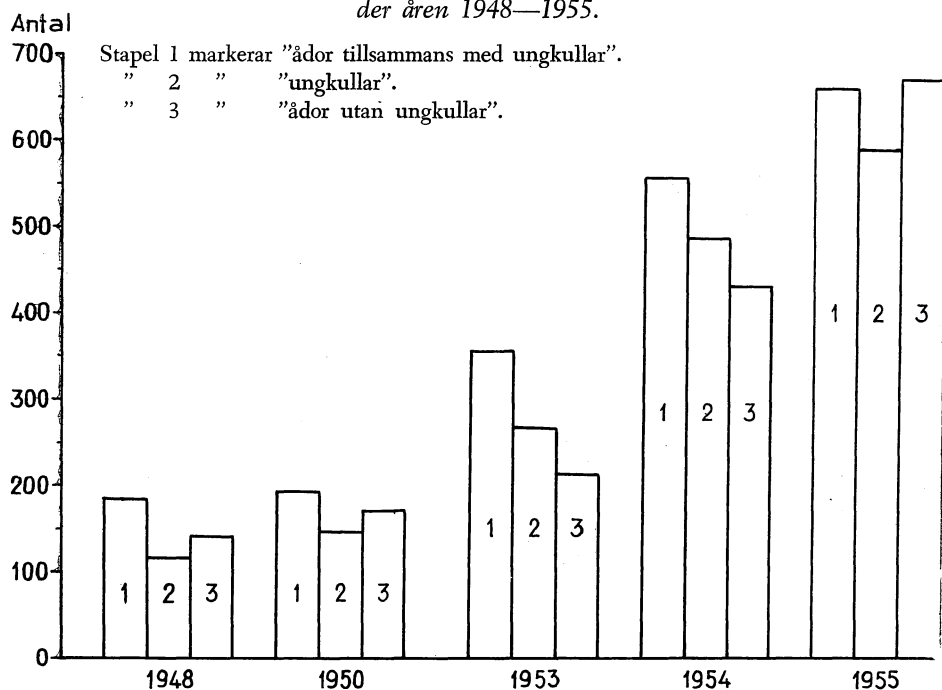
Påpekas bör det dåliga inventeringsvädret här 1954, medan mycket gynnsamma förhållanden rådde 1953. Detta torde vara anledningen till de jämförelsevis låga siffrorna det senaste året. Samtal med inom området bofasta personer styrker ett sådant antagande.

Sammanfattande synpunkter.

Om alla dessa 9 områden slås tillsammans, dvs. hela Nämdö skärgård tas i betraktande, så anträffades år 1948 sammanlagt 114 ejderkullar förda av 185 ådor, 142 ådor utan kullar samlade i troppar, 12 ruvande ådor samt 3 ejderpar (försenade). Totala antalet ådor år 1948 var alltså 342 stycken.

Motsvarande siffror för år 1950 var: 191 ådor med 144 kullar, 170 ensamma ådor i troppar samt 3 ännu ruvande ådor. Detta år var således totala antalet registrerade ådor 364 st. Härav torde framgå att ejderstammen under dessa år hållit sin numerär tämligen konstant.

Schematisk framställning över ejderstammens utveckling inom Nämndö-komplexet under åren 1948—1955.

En glädjande återhämtning har emellertid kunnat konstateras vid de senaste tre årens taxeringar:

	ådor med kullar	kullar	ådor utan kullar	totalt antal ådor
1948	185	114	142	342
1950	191	144	170	364
1953	357	288	214	576
1954	558	485	430	989
1955	667	587	670	1337

Sedan år 1950 har alltså ejderstammen inom Nämndö-komplexet ökat avsevärt. Ökningen är påtagligt störst inom sådana områden, där ejdern före vårjaksförbudet beskattades hårt, och där störningarna genom jakt och skottlossning sedan år 1950 väsentligt minskat. Sålunda uppvisar område 2 och 6 häckande ejderstammar av en helt annan storleksordning än för blott 4 år sedan. Något mindre är ökningen inom sådana områden där ingen vårjakt förekom före förbudet på ejder t. ex. 1, 7 och 8. Beträffande nr 1, Ekholmen, Getholmen och Barnholmen, bör dock framhållas att ejderstammen här sedan ett par decennier varit anmärkningsvärt kraftig, vilket utslutande torde bero på det förhållandevis goda skydd som fågeln fått här och till följd härav kunnat känna sig trygg.

Tabell utvisande ejderns förekomststäthet i Nämdö-komplexet:

Område	km ²	Totala antalet inreg. ådor samt ungkullar per km ² land- + vattenyta							
		1948		1950		1953		1954	
		ådor	kullar	ådor	kullar	ådor	kullar	ådor	kullar
1) Ekholmen (skyddad innerskärgård)	2	26,5	8,0	22,0	15,5	30,0	13,0	43,0	16,5
2) Orrö (innerskärgård) ...	8	1,3	0,8	0,8	0,5	4,4	2,6	13,5	9,6
3) Mörtö (innerskärgård) ..	10	2,6	1,9	4,2	1,7	7,4	3,9	12,9	6,3
4) Knavelskär (innerskärgård)	1	3,0	3,0	12,0	4,0	12,0	6,0	— ²⁾	— ²⁾
5) Biskopsö (utskärgård) ..	14	1,4	0,3	1,4	0,6	2,4	1,4	4,8 ¹⁾	1,8 ¹⁾
6) Långviksskär (utskärgård)	15	3,3	0,5	2,1	0,5	4,5	2,1	8,3	4,8
7) Rågsjär-Bullerö (inner- och utskärgård)	35	2,9	0,9	4,0	1,5	4,6	2,3	9,3	4,9
8) Nämdöstrand (innerskärgård)	3	6,3	3,0	10,0	3,0	6,3	4,0	29,0	6,3
9) Gillinge m. fl. (innerskärgård)	22	2,5	0,8	1,7	0,5	5,1	2,4	2,9 ¹⁾	1,2 ¹⁾

¹⁾ siffran troligen för låg.²⁾ uppgift saknas.

Allmänt framhålles nödvändigheten av en förbättrad viltvård i skärgården. Samma behov som här föreligger säkerligen utefter större delen av ostkusten. Många skärgårdsjägare anse, att jakten blott skördar en bråkdel av vad spillolja, rovdjuren och oförsiktiga personers besök på fåglarnas häckningslokaler tillsammans betyder. Vill man restaurera sjöfågelstammarna bör man således ej enbart inskränka på jakten — snabbare resultat vore att vänta, om andra åtgärder dessutom samtidigt vidtoges. Sådana åtgärder skulle främst gå ut på att ge den häckande sjöfågeln ett bättre skydd. Specialister på jaktförhållandena i kusttrakterna ha sedan lång tid rekommenderat att särskilda viltvårdskonsulenter skulle tillsättas för skärgårdarnas särpräglade förhållanden. Kunde dessa vinna kustbefolkningens förtroende i sitt arbete och fingo vi dessutom en mängd tillräckligt stora sjöfågelsskyddsområden med rationell skötsel av viltvården, skulle säkert våra skärgårdar kunna uppvisa betydligt starkare sjöfågelstammar än nu. Detta skulle ju ej endast bli till glädje för jägarna, ty få vilda djur i vår svenska fauna ha för den naturintresserade allmänheten ett så stort affektionsvärde, som sjöfåglarna längs våra kuster under våren och sommaren.

Som ovan nämnts har observationerna koncentrerats på ejdern varför tidpunkten valts med tanke härpå. Av den anledningen har inventeringsmöjligheterna för andra dykänder inte varit lika gynnsamma.

Svärtan är dock utan jämförelse den vanligaste häckfågeln bland dykänder inom Nämdö skärgård. Någon mera påtaglig ökning under de sista 5—6 åren uppvisar den emellertid inte, även om lokala variationer år från år förekomma.

Viggen däremot visar en markant ökning. Vid tiden för dessa inventeringars genomförande har dock viggen i allmänhet ej börjat kläcka ut sina ungar och några siffror föreligga därför inte.

Storskraken med dess tidiga häckningsvanor ha otvivelaktigt här lidit ganska svårt av vårjakten. Många exempel finnas, där storskrakhonor, vilka börjat värpa i uppsatta holkar, blivit bortskjutna under lovlig vårjaktstid. Det har därför ansetts ohållbart, att en under viss tid fredad fågel skulle vara tillåten för jakt under den tid, hon ligger och ruvar. Av denna anledning har också storskraken fr. o. m. 1955 undantagits från jakt på våren. I detta sammanhang bör dock erinras om, att storskraken av många yrkesfiskare anses som ett deciderat skadedjur.

Här nedan redovisas undersökningsresultaten från de olika åren noggrant för varje område.

1948

Område 1.

Lokal	Ådor förande ungskullar	Ung- kullar	Ådor utan ungskullar	Övrigt
Barnholmen	1	1	11	
Skräckmarsströmmen	4	2		
Ekholmen	15	6		
Ekholmen	6	2		
Ekholmen	4	2		
Getholmen	2	2		
Getholmen	3	1	6	1 åda + 1 gudunge
	35	16	17	

1949

Område 1.

Lokal	Ådor förande ungskullar	Ung- kullar	Ådor utan ungskullar	Övrigt
Barnholmen	10	1	7	3 ruv. ådor
Ekholmen	1	1		
Ekholmen	2	2		
Ekholmen	2	2		1 åda + 1 gudunge
Ekholmen	5	4	12	
Getholmen	1	1		
Getholmen	6	1		
Getholmen	5	3		
	32	15	19	

1950
Område 1.

Lokal	Ådor förande ungskullar	Ung- kullar	Ådor utan ungskullar	Övrigt
Ekholmen	6	3		
Ekholmen	1	1		
Ekholmen	3	3		
Ekholmen	3	3		
Ekholmen	4	4		
Getholmen	4	2		
Getholmen	4	2		
Getholmen	1	2		
Getholmen	1	1		
Getholmen	5	1		
Getholmen	1	1		
Getholmen	4	4		
Getholmen	4	4	3	
	41	31	3	

1953
Område 1.

Lokal	Ådor förande ungskullar	Ung- kullar	Ådor utan ungskullar	Övrigt
Getholmen	1	1		
Getholmen	1	1	7	
Getholmen	2	1	2	
Getholmen	3	2		
Ekholmen	2	1		
Ekholmen	1	1		
Ekholmen	3	3		
Ekholmen	2	2	5	
Ekholmen	7	7		
Ekholmen	1	1	12	
Barnholmen	8	6	3	
	31	26	29	

1954

Område 1.

Lokal	Ådor förande ungskullar	Ung- kullar	Ådor utan ungskullar	Övrigt
Barnholmen	8	5		
Långnäsudden	7	2		
Ängsholmen	2	2		
Ekholmen	2	1	4	
Ekholmen	1	1	1	
Ekholmen	2	2	19	
Ekholmen	4	4	1	
Ekholmen	2	2		
Ekholmen	3	3		
Ekholmen	4	3		
Getholmen	1	1	4	
Getholmen	1	1	2	
Getholmen	1	1	5	
Getholmen	2	2	4	
Getholmen	2	1		
Getholmen	4	2		
	46	33	40	

1948

Område 2.

Lokal	Ådor förande ungskullar	Ung- kullar	Ådor utan ungskullar	Övrigt
Hemskärs höga kobben	2	1		
Hemskärs höga kobben	4	2		
Högholmen	2	2		
Orröströmmen	2	1	6	
	10	6	6	

1950

Område 2.

Lokal	Ådor förande ungskullar	Ung- kullar	Ådor utan ungskullar	Övrigt
Kyrkkobben	2	2		
Orrökobben	4	2		
	6	4		

1953

Område 2.

Lokal	Ådor förande ungskullar	Ung- kullar	Ådor utan ungskullar	Övrigt
Strömmingsgrundet	2	1		
Hemskärs höga kobben	2	2		
Högholmen	3	3		
Högholmen	10	5	5	
Högholmen	2	2		
Norra Utterkobbarne	5	5	2	
Norra Utterkobbarne	4	3		
	28	21	7	

1954

Område 2.

Lokal	Ådor förande ungskullar	Ung- kullar	Ådor utan ungskullar	Övrigt
Hallonholmsudden	12	10		
Kyrkkobben	14	14	1	
Kyrkkobben	3	2		
Hemskär	3	3		
Hemskär	1	1	4	
Hemskär höga kobben	4	4		
Hemskärs höga kobben	3	1		
Hemskärs höga kobben	2	2		
Högholmen	1	1		
Högholmen	3	3		
Högholmen	2	2		
Norra Utterkobbarne	2	1	8	
Norra Utterkobbarne	3	3		
Norra Utterkobbarne	5	5		
Norra Utterkobbarne	14	14	3	
Norra Utterkobbarne	4	4	5	
Orröströmmen	10	6		
Orrökobben	1	1		
	87	77	21	

1948

Område 3.

Lokal	Ador förande ungskullar	Ung- kullar	Ador utan ungskullar	Övrigt
Mörtö, Getgraven	1	1		
Börkobb				1 ruv. åda
Norsholmen	7	3		
Rönngrundet	3	2		
Kråklund	2	3		
Hästholmen	1	1		
Liljekonvaljeholmen	2	2		
Gymmerholmen	1	1		
Gymmerholmen	2	2		
Gymmerholmen	4	2		
Rivenskobb	2	2		
	25	19		

1949

Område 3.

Lokal	Ador förande ungskullar	Ung- kullar	Ador utan ungskullar	Övrigt
Mörtö, Långnäsudden	1	1		
Norsudden				1 ruv. åda
Norsholmen	2	2	6	
Kråklund	6	3		Kråkätna ägg
Kråklund	4	2		
Hästholmen	1	1		
Hästholmen	1	1		
Hästholmen	2	2		2 ådor + 1 gudunge
Grötskär				5 ruv. ådor
Grötskär				Häckande havstrut
Gymmerholmen	2	2	4	
Gymmerholmen	7	5		
	26	19	10	

1950

Område 3.

Lokal	Ådor förande ungskullar	Ung- kullar	Ådor utan ungskullar	Övrigt
Börkobbb	4	3		
Grötskär				1 ruv. åda
Gymmerholmen	3	1		
Gymmerholmen	3	3	14	
Kråklund	7	6		
Norsholmen	5	4	5	
Nyårsgrundet				Häckande havstrut
	22	17	19	

1953

Område 3.

Lokal	Ådor förande ungskullar	Ung- kullar	Ådor utan ungskullar	Övrigt
Mörtöklobb	5	5		
Lilla klobben	5	3		
Gymmerholmen	2	1		
Gymmerholmen	1	1		
Gymmerholmen	2	2		
Gymmerholmen	1	1	7	
Rivens kobb	7	7	8	
Kråklund			3	
Grötskär	1	1		Truttillhåll
Trykobben	5	3		
Liljekonvaljeholmen	3	3		
Hästholmen	8	8		
Norsholmen	12	1		
Norsholmen	1	1		
Norsholmen	3	2		
	56	39	18	

1954

Område 3.

Lokal	Ädor förande ungskullar	Ung- kullar	Ädor utan ungskullar	Övrigt
Mörtö, Norra Sandviken 1		1		
Börkobb	2	2		
Mörtöklobb	3	3	3	
Lilla klobben	3	3		
Rågsjär	2	2		
Hamnkobben	2	2		
Söderängsdal	1	1		
Söderängsdalsudden	4	4		
Söderängsdalsudden	2	1		
Norsholmen	4	4	11	
Röngrundet	4	3	6	
Hästholmen	4	4	4	
Grötsjär	5	5	7	
Liljekonvaljeholmen	5	5	7	
Trykobben	12	7		
Kråklund	3	1		
Kråklund	2	2		
Kråklundsrevet	4	3		
Gymmerholmen	1	1		
Gymmerholmen	2	2	7	
Gymmerholmen	2	1	10	
Gymmerholmen	3	3		
Rivens kobb	3	3		
	74	63	55	

1948

Område 4.

Lokal	Ädor förande ungskullar	Ung- kullar	Ädor utan ungskullar	Övrigt
Knavelsjär	3	3		
	3	3		

1949

Område 4.

Lokal	Ådor förande ungskullar	Ung- kullar	Ådor utan ungskullar	Övrigt
Torkorna	5	3		Kråkätna ejderägg
Knavelskär	1	1		
	6	4		

1950

Område 4.

Lokal	Ådor förande ungskullar	Ung- kullar	Ådor utan ungskullar	Övrigt
Torkorna	6	4	6	
	6	4	6	

1953

Område 4.

Lokal	Ådor förande ungskullar	Ung- kullar	Ådor utan ungskullar	Övrigt
Torkorna	3	3		
Torkorna	2	2		
Knavelskär	7	1		
	12	6		

1954

Område 4.

Lokal	Ådor förande ungskullar	Ung- kullar	Ådor utan ungskullar	Övrigt
Ingen inventering på grund av hård blåst.				

1948

Område 5.

Lokal	Ådor förande ungskullar	Ung- kullar	Ådor utan ungskullar	Övrigt
Änskar	2	2		
Ladören	3	2		
Stora Källkobben				4 ruv. ådor
Stenkobben				1 ruv. åda
Svärtskär			10	
	5	4	10	

1950

Område 5.

Lokal	Ådor förande ungskullar	Ung- kullar	Ådor utan ungskullar	Övrigt
Ånskar	8	6	6	
Ladören	3	3		
Biskopsön			2	
	11	9	8	

1953

Område 5.

Lokal	Ådor förande ungskullar	Ung- kullar	Ådor utan ungskullar	Övrigt
Ånskar	3	3		
Svärtskar	4	4	5	
Ladören	2	2		
Stora Källkobben	3	3		
Byttafladen	1	1		
Skötskar				1 ruv. åda
Finnskar	2	2	5	
Oxkobben	3	2		
Kastön	5	3		
	23	20	10	

1954

Område 5.

Lokal	Ådor förande ungskullar	Ung- kullar	Ådor utan ungskullar	Övrigt
Ånskar	5	5	2	
Lisaskobbarna	5	5	15	
Skötskar	1	1	13	
Byttan	4	4		
Oxkobbsgrunden	4	4		
Svärtskar	2	2	12	
Kastöudd	4	4		
	25	25	42	

1948
Område 6.

Lokal	Ådor förande ungskullar	Ung- kullar	Ådor utan ungskullar	Övrigt
Hallskär	14	5	10	
Utterkobben			11	
Sillkobbarne				Kråkättna ejderägg
Vånskläppan	3	2		
Hummelskär				2 ådor + 2 gudungar
Söderön			9	
	17	7	30	

1950
Område 6.

Lokal	Ådor förande ungskullar	Ung- kullar	Ådor utan ungskullar	Övrigt
Svartskär	5	4		
Skinnpälshålet			8	
Lilla Hälsingkobben				1 ruv. åda
Vånskläppskobbarne	1	1		
Stora Bredskär			9	
Hallskär				1 ruv. åda
Vitkobb	3	3		
Utterkobben			4	
	9	8	21	

1953

Område 6.

Lokal	Ador förande ungskullar	Ung- kullar	Ador utan ungskullar	Övrigt
Grönskär	4	4	10	
Tordmulskobben	1	1		
Hallskär	3	3	4	
Låg-Hallskär	2	2		
Utterkobben	2	2		
Fjortonkasten	2	1		
Viggskläppan	2	2		
Klovskär	2	2		
Hynnskär	3	3		
Söderön	5	5		
Kalkskär	3	1		
Skinnpälshålet	3	2		
Hamnskär	4	4		
Manskär				4 ådor + 1 gudunge
Domkyrkan			5	
Hummelskär			9	
	36	32	28	

1954

Område 6.

Lokal	Ädor förande ungskullar	Ung- kullar	Ädor utan ungskullar	Övrigt
Hallskär	5	3		
Låg-Hallskär	5	5		
Utterkobben	5	4		
Fjortonkasten	5	3		
Stora Måsgrundet	5	3		
Trollkobben	3	3		
Lilla Bredskär	5	5		2 grågäss + 4 ungar
Högskeppskär	5	5		
Stora Bredskär	3	3	2	
Stora Fällsingkobben	6	4		
Viggskläppen	4	4		
Lilla Vinbärskobben	3	1		
Bodskärsgrundet			2	
Skitkobben			4	
Klovskär			5	
Söderön			4	
Brantkobbraderna	6	6		
Lökkobbsflacket	6	6		
Hamnskär	3	3	3	
Manskär			7	
Skeppskobben			4	
Skinnpälshålet	8	5		
Hesskär	3	2		
Vånskläppan	2	2		
Yttra Vånan	5	5	6	
	87	72	37	

1948

Område 7.

Lokal	Ädor förande ungskullar	Ung- kullar	Ädor utan ungskullar	Övrigt
Rågskär	7	4		
Lilla Örsgrundet	2	2		
Lilla ören	4	4		
Måsskär			5	1 ruv. åda
Måsskär				Kråkättna ägg
Stora Melskär	2	2	4	
Stora Vitkobben	2	2	6	2 gudungar
Mickelskär	2	1	1	1 ruv. åda
Bullerön			6	
Stora Alsundskobben	3	3	9	
Lilla Alsundskobben				3 ruv. ådor
Långskär				1 ruv. åda
Bäckskär	3	3		
Törnsörarna	6	1		
Braka			10	
Braka Björkskär	2	1		
Lilla Långkobben			4	
Björkhök	3	1		
Hamnskärs Trätskär	10	3		
Hamnskär	6	5		
	52	32	45	

1950
Område 7.

Lokal	Ador förande ungskullar	Ung- kullar	Ador utan ungskullar	Övrigt
Hjärtskär	2	2	10	
Skötskär			8	
Bäckskär	6	4	2	
Modomskär	4	3		
Bullerön	1	1		
Bullerön	4	2		
Mickelskär	2	2		
Furuskär			6	
Rågskär			5	
Måsskär	6	4		
Trätskär			1	
Alsundsgrunden	3	3	6	
Måsgrunden	5	5		
Skogavik	11	7		
Bränn-Björkskär			15	1 gudunge
Pilkobben	6	2		
Stora Långkobben	3	3		
Lilla Långkobben	1	1	3	1 gudunge
Hamnskärs Trätskär	2	2		
Hamnskärs Trätskär	2	2		
Aspskär			15	
Lill-Hamnskär	12	8		
	70	51	71	

1953
Område 7.

Lokal	Ädor förande ungskullar	Ung- kullar	Ädor utan ungskullar	Övrigt
Rågskär	5	5		
Rågskär	2	2		
Lilla Finnholmen	1	1		
Finnskär			8	
Kalvholmen	6	6		
Stora Vitkobben	7	7		
Bullerön	5	3	8	
Lilla Alsundskobben	8	6	6	
Modomskär	4	4		
Modomskär	1	1		
Tärnsörarna	5	4		
Asken	1	1		
Måsskär	4	3		
Trätskär	9	4		
Alsundsgrunden	6	6	7	
Björkhök	2	2		
Ökläppsrevet	3	3		
Lilla Långkobben	2	2		
Hammskärs Trätskär	2	2	4	
Hammskärs Trätskär	2	1	8	
Aspskär				Kråkätna ägg
Lill-Hamnskär	5	4		
Lill-Hamnskär	4	4		
Sekterskobborna	3	3	2	
Pilkobben			7	
Skogavik	4	4	16	
Braka	4	2		
	95	80	66	

1954

Område 7.

Lokal	Ädor förande ungkullar	Ung- kullar	Ädor utan ungkullar	Övrigt
Rågsjär			10	1 helsing
Idöborg			2	
Långskär			12	1 åda + 1 gudunge
Bockkobben	4	4	1	
Västra Måskobben	1	1	3	
Storskjutargrundet	3	3		
Melskärsören	2	2		
Stora Melskär	2	2	2	
Melskärskobbar	2	2		
Lilla Vitkobben	2	2		
Lilla Vitkobben	3	2		
Stora Vitkobben	2	2		
Stora Vitkobben	1	1		
Mickelskär	3	3		
Bullerön	7	7	8	
Bullerön	2	2		
Stora Alsundskobben	10	7		
Skötskär	2	2		
Långskär	3	2	3	
Gunnilörarna	2	1		
Modomskär	2	1		
Bäckskär	10	10	6	
Ramskobben	2	2		
Ramskobben	7	6		
Sekterskobbar	1	1	7	
Skogsskär	3	3		
Skogsskär	2	2	13	
Sprängan	5	2		
Sprängkobben	4	4		
Skogavik	3	2		
Braka	3	3	5	
Trätskär	3	3		
Måsskär	10	10		
Asken	2	2	3	Havstruttillhåll
Tärnsörarna	25	20		2 nykläckta ejder- kullar på land
Alsundsgrunden	10	10		

Björkhök	12	12	
Halvfjärdskobben	10	10	
Ökläppsrevet	8	8	
Långtarmen	5	5	
Norbergskobb			11
Ormskär	4	4	
Hamnskär	6	5	
Lill-Hamnskär			40
Aspskär			10
	188	170	136

1948

Område 8.

Lokal	Ådor förande ungskullar	Ung- kullar	Ådor utan ungskullar	Övrigt
Sand	3	3		
Boskapsön	7	3	5	
Kallholmen	2	1		
Idön	2	2		
	14	9	5	

1949

Område 8.

Lokal	Ådor förande ungskullar	Ung- kullar	Ådor utan ungskullar	Övrigt
Boskapsöströmmen	5	4	1	
Boskapsön	2	2		
	7	6	1	

1950

Område 8.

Lokal	Ådor förande ungskullar	Ung- kullar	Ådor utan ungskullar	Övrigt
Bergvik	2	1	4	
Kallholmen	3	1	6	
Boskapsöströmmen	6	5		
Boskapsöströmmen	2	1		
Boskapsöströmmen	2	1	5	
	15	9	15	

1953

Område 8.

Lokal	Ador förande ungskullar	Ung- kullar	Ador utan ungskullar	Övrigt
Grönviksudden	2	2	1	
Sand	3	2		
Boskapsöströmmen	8	8	5	
	13	12	6	

1954

Område 8.

Lokal	Ador förande ungskullar	Ung- kullar	Ador utan ungskullar	Övrigt
Snackudden	5	4		
Knallfritt	1	1		
Östanvik	3	2		
Själuddskobben	4	2	5	
Boskapsöströmmen	3	3	9	
Boskapsöströmmen			3	
Boskapsöströmmen			13	Kråkor
Boskapsön	5	3	15	1 gudunge
Idön			2	
Nämdö Böte	2	2		
Nämdö Böte	2	2		
Kallholmen			15	
	25	19	62	

1948

Område 9.

Lokal	Ädor förande ungskullar	Ung- kullar	Ädor utan ungskullar	Övrigt
Stora Gåsskär				Kråkättna ejderägg 3 ruv. ådor
Harö				Kråkättna ejderägg
Tisterumskär	1	1		
Tisterumskär	2	1		
Stora Immarskär			5	
Brännskär			9	
Kuggmaren	2	2		
Grönskär	5	3		
Skogboören	5	4	6	
Furuskär	3	3	3	
Furuskärskobbarna	1	1		
Södra Utterkobbarna	5	3	6	
	24	18	29	

1949

Område 9.

Lokal	Ädor förande ungskullar	Ung- kullar	Ädor utan ungskullar	Övrigt
Mellan Skräplen	8	4	15	1 ruv. åda
Södra Skräplet	7	5		
Stora Gåsskär			15	Stor skadegörelse genom kråkor
Skaten	3	3		
Skogboören	6	3		
Klinthålet	1	1		
Grönskär	4	3		
Perskobben	3	3		
Södra Utterkobbarna	2	2		
	34	24	30	

1950
Område 9.

Lokal	Ådor förande ungkullar	Ung- kullar	Ådor utan ungkullar	Övrigt
Mellan Skräplen				Truttillhåll
Stora Gåsskär			6	
Tisterumskär	3	3		
Vånö	3	3	16	
Grönskär	1	1		
Furuskär	3	3	5	
Skaten	1	1		
	11	11	27	

1953
Område 9.

Lokal	Ådor förande ungkullar	Ung- kullar	Ådor utan ungkullar	Övrigt
Mellan Skräplen	2	2		
Gillinges Rönnkobben	3	2		
Tisterumskär	3	3		
Harö	3	3	9	
Skogboören	3	3		
Klinthålet	4	4	14	
Grönskär	4	3		
Perskobben			2	Truttillhåll
Furuskär	3	3	4	
Jungfrumarsudden	6	5		
Stråkhålskobbarne	4	1		
Skatkobbarne	7	6		
Stora Gåsskär	5	5		Stor skadegörelse genom kråkor
Stora Gåsskär	5	4	9	
Stora Gåsskär	1	1		
Lilla Gåsskär	10	7		
Gubbkobben			12	
	63	52	50	

1954

Område 9.

Lokal	Ador förande ungskullar	Ung- kullar	Ador utan ungskullar	Övrigt
Tisterumskär	3	3		
Skogboören	3	3		
Klinthålet	5	5		
Furuskär	1	1	1	
Jungfrumarsudden			10	
Stora Gåsskär	4	4	7	
Västerbådan	5	5		
Lilla Gåsskär	2	2	4	
Lilla Gåsskär			15	1 gudunge
Östra Skräplen	3	3		
	26	26	37	

KUSTBEFOLKNINGENS UPPFATTNING I ÖVRIGT OM GÄLLANDE JAKTTIDER INOM VISSA SÄRSKILT UNDERSÖKTA OMRADEN.

Med bidrag från Viltforskningsrådet har kuststräckan mellan Dalarö och Västervik år 1954 berörts av en studieresa, i avsikt att erhålla ett jämförelsematerial med övriga observationer från andra delar av ostkusten. Denna resa, i vilken jägmästare Hans Westman och fiskaren Sigvard Öhman, Nämö deltog, företogs under tiden 28/6—1/7 1954 varvid en mängd olika skärgårdsområden undersöktes. Huvudvikten lades vid att inhämta kustbefolkningens uppfattning om sjöfågelstammarnas variationer samt inställning till gällande jakttider.

STOCKHOLMS LÄN

Från Dalarö-området rapporterar Valter Eriksson, *Dalarö* en tydlig ökning av ejdern. Hans åsikter om jakttidernas placering äro grundade på erfarenheter från inomskärs-jakt. Han skulle således anse som en avgjord fördel om vårjakten slopades och ersattes med en längre vinterjakt.

Lotsen Bengt Nyström, *Dalarö*, väl förtrogen med förhållandena kring fyrplatsen *Huvudskär* i yttersta havsbandet, anser att tiden för höstjakten, som den nu är placerad, är lämpligt vald. Vårjakten ger dock ett klen utbyte i havsbandet, där alfågeln numera är det vanligaste bytet, men denna fågelart har successivt minskat, förmodligen till följd av oljedöden. Hans önskemål skulle vara att ejdern finge jagas en vecka på våren i havsbandet på sträcket. Inomskärs skulle vårjakt på ejder enligt denne sagesman vara förödande. Möjligen skulle man kunna tänka sig en tidigare vårjakt inomskärs, den skulle i så fall främst gälla knipa, vigg och skrak.

Nyström ställer sig tvivlande beträffande möjligheten att överföra beskattningen på våren av ejder och storskrak på enbart hanfågel. Troligen skulle detta medföra mängder av övertaliga honor. Vad slutligen angår jakt i januari månad, skulle en sådan merendels ge ett klen utbyte i havsbandet, under det att innerskärgårdarna vore bättre lottade.

Från *Krokskär*, strax norr om Landsort, anför Allan Larsson, sedan år 1896 bosatt på ön, missnöje med den nuvarande höstjakten. Den anses börja för tidigt, medan vissa fågelarter ännu ej äro fullt utvecklade.

Bestämda krav på ett återinförande av vårjakten på ejder framfördes. Vårjakten bedrivs här såsom rent sträckfågelskytte, och någon häckning på platsen blir inte störd.

SÖDERMANLANDS LÄN

Från området strax norr om Hartsö, rapporterar Elis Gustavsson, Morholmen, *Källviksudde* en tydlig ökning av både ejder och svärta. Den bästa lösningen, enligt hans mening, av sjöfågeljakten på våren, vore att sådana skärgårdsjägare, som kunde uppvisa ett gott resultat av sjöfågelvård, skulle tilldelas licens att för husbehov skjuta hanfågel efter häckningens avslutande.

Från *Oxelösund* har från redaktör A. Adolfsson framförts bestämda krav på vårjaktens totala slopande. En tidigare höstjakt förordas istället. Stort missnöje förefinnes här med anledning av påstådda orättvisor i licensgivningen om rätt att jaga sjöfågel på de s. k. ödeskären samt öppna havet.

Från *Hävringe* har lotsen K. G. Sundström, *Oxelösund* haft vänligheten ställa sina siffror angående häckningsfrekvensen för ejder och svärta fr. o. m. år 1949 till förfogande.

	<i>Antal ejderreden</i>					
	1949	1950	1951	1952	1953	1954
Hävringe	31	48	49	44	70	93
Stora Rödbaken	48	44	31 ¹⁾	53	75	78
Lilla Rödbaken	1	1	2	1	2	1
Soparklubben	6	6	7	7	8	7 ¹⁾
Svartbranten	8	12	7	16	18	18 ¹⁾
Svartbrantshällen	4	— ²⁾	2	7	12	2 ¹⁾
	98	111	98 ¹⁾	128	185	199 ¹⁾

¹⁾ siffran troligen för låg.

²⁾ uppgift saknas.

	<i>Antal svärtreden</i>		
	1949	1952	1953
Hävringe	24	47	40
Stora Rödbaken	8	— ¹⁾	— ¹⁾
Lilla Rödbaken	0	0	0
Soparklubben	0	0	0
Svartbranten	1	0	0
Svartbrantshällen	9	11	10
	42	52	50

²⁾ uppgift saknas.

Sundström anför beträffande noggrannheten av ovanstående siffror, att de torde ligga så nära de verkliga som möjligt vad beträffar ejdern, medan svärträknningen inte gör anspråk på fullkomlighet.

ÖSTERGÖTLANDS LÄN

Vid *Lammskär* och skärgården utanför, som äges av Hilding Bergström, är numera all vårjakt inställd. Detta för att inte skrämma bort den fågel, som kunde tänkas vilja häcka där. Både H. Bergström och hans son Karl-Erik hade bestämda åsikter om att ejdern ökat ganska kraftigt de sista 2—3 åren. På tal om jakttiderna ansåg H. Bergström, att vårjakten borde slopas helt och hållet; jakt på övertalig hanfågel efter värpingens slut vore dock kanske en möjlig kompromiss. Men i så fall måste stor försiktighet iakttagas i samband med jakten, så att inte ruvande fågel stördes.

Höstjakten på svärta ansåg Bergström börja för tidigt. Däremot anförde han inga anmärkningar mot jakttiden på ejder.

På *Harstena* har man bestämda åsikter om sjöfåglarnas variationer, deras flyttningsvägar m. m., samt hur jakttiderna lämpligast borde förläggas.

Fiskaren E. Magnusson betvivlade starkt möjligheten och riktigheten av att bedöma en sjöfågelarts ökning eller minskning genom att enbart studera vårsträcket. Väderleksförhållanden m. fl. faktorer spela här in och försvåra eller omöjliggöra rättvisa observationer. Magnusson var för sin del säker på att ejdern på sin väg till häckningsplatserna på våren tager vägen på ömse sidor om Öland. Han hade tydligt kunnat konstatera, att det fanns två huvudflygvägar för vårsträckande ejder. En hade riktningen från Kalmarsund, medan den andra kom sydostifrån. De från dessa två olika håll kommande fågeltropparna bruka förena sig ute till havs i höjd med *Harstena*.

Fiskarena Evert Magnusson, Elof Magnusson, Elis Harder, Herbert Johansson och Paul Bengtsson önska samtliga att sjöfågeln skulle vara lovlig under tiden 16 oktober — 31 mars. Ejdern kunde dock gärna förbjudas efter nyår¹⁾, men i gengäld framfördes bestämda önskemål om vårjakt på enbart ejder. Denna jakt kunde begränsas till c:a 3 dagar och borde få äga rum enbart i yttersta havsbandet, så att bara sträckfågeln skulle beröras därav och ingen häckning bli störd. Denna jakt borde förbehållas *rena* skärgårdsbor.

Från *Bokö*, beläget i yttre delen av Östergötlands läns södra skärgård har uppgifter inhämtats från fiskarena Erik Jansson, Tage Björklund, Torsten Björklund, Gustaf Malmström och Henry Malmström.

Inskränkningarna i jakttiderna har medfört att utbytet på våren blivit skäligen klent. Den enda fågel, som det funnits gott om har varit ejder, och denna har inte varit lovlig. Man vill gärna ha ejdern lovlig igen på våren — ingen tvivlar dock på att ejderns ökning hänger samman med det ökade skydd, som kommit denna fågelart till del. Finge man jaga till husbehov på vintern efter den 31 december skulle man här dock väl kunna avstå från den korta vårjakten.

1) Då finns som regel ingen ejder kvar.

KALMAR LÄN

I Kalmar läns norra skärgård finnes ett område, som med hänsyn till fågeltillgången väl skiljer sig från närliggande ögrupper. Det är lotsarnas område vid *Stedsholmen*. Tack vare det goda skydd, som sjöfågeln beredes här, uppvisar denna trakt en anmärkningsvärt individrik fågelstam. Från lotsarnas sida bedrives ingen jakt. Deras önskemål, här företrädde av kronolotsen Verner Stenberg och båtmannen Henry Johansson, syfta närmast till totalfredning på våren av all sjöfågel.

Av ungefär samma åsikt är Ragnar Jansson, gammal skärgårdsbo, nu bosatt vid *Solbergsudde* strax utanför Västervik. Vårjakten måste bort så fort som möjligt, om det skall bli någon fason på fågellivet i våra skärgårdar, hävdar han med skärpa.

Om man söker dra ut kontentan av alla dessa kontakter med av sjöfågel frågan intresserade kustbor, finner man att meningarna äro ytterst divergerande. Mest angelägena om att få behålla någon form av vårjakt är man i Stockholms län. Skärgårdsborna äro där också i allmänhet missnöjda med den nuvarande höstjakten, som de anse mindre tilltalande. Ungfågeln av ejder och svärta är på hösten ofta halvtam och jakten mister lätt något av sin tjusning. I skärgårdsbornas inre finnes som regel en medfödd ovilja att skjuta de fåglar, som de vårdat och sett växa upp under sommaren. Det har för dem även blivit en stark tradition att få skjuta sin fågel på våren, även om de flesta inse att det rent biologiskt är felaktigt. En tydlig skillnad gör sig även gällande mellan havsbandet och den inre skärgården, i det att kravet på fortsatt vårskytte framförs mycket starkare ju längre ut mot havsbandet man kommer.

DEN NORDISKA SJÖFAGELJAKTEN

De jaktbara sjöfågeln äro på grund av sin karaktär av flyttfåglar med vitt skilda produktionsorter utsatta för högst skiftande beskattningsmetoder i olika delar av det nordiska utbredningsområdet. En bedömning av den svenska jakten blir därför missvisande om ej hänsyn tages till den jakt, som utövas på samma viltslag inom de övriga nordiska länderna.

Sjöfågeljakten i *Finska viken* är enligt D. Wikström (1951) huvudsakligen inriktad på genomflyttande fåglar, främst alfågel, men även de häckande arterna beskattas starkt, särskilt i områdena kring den nyländska kusten. *Höstjakten* är av väsentlig betydelse, »emedan detta får bedrivas även av andra än skärgårdsbor. Yttermera skjutes någon mängd ejderhanar under försommaren ute till havs, efter det de skockat sig och dragit sig bort från skärgården. Detta slags skytte förekommer ej nämnvärt annanstädes vid den finska kusten. *Vårskytte* idkas icke enbart av sjöfågelskyddsföreningarnas medlemmar utan även av andra skärgårdsbor till utgången av april på en del hanfåglar samt på alfågel och sjöorre till den 20 maj. Skytte från vak på våren är vanligare än i andra trakter.»

Jaktutbytet utgöres enligt Wikström till 86 % av alfågel, till 8,5 % av skrakar, till 3 % av knipor, till 2 % av ejder och till 0,5 % av svärta.

Inom den *finska delen av Bottniska viken* bedrives en helt annan jakt, enligt D. Wikström beroende på det förhållandet att »här icke någon liknande stor flyttfågelstråt går fram. De fåglar, som flyttar längs Bottniska viken, samla sig huvudsakligen från det kringliggande inlandet och komma icke från mera avlägset belägna trakter. Art sammansättningen och numerären hos de flyttande fåglarna är därför en annan än i Finska viken och även de häckande stammarna ha en annan sammansättning. Sålunda förekommer t. ex. alfågeln ej i större mängder och ejdern häckar rätt fåtaligt, i synnerhet i de norra delarna av Bottniska viken». *Höstjakten* är den väsentliga jakttiden; *vårjakten* har föga värde och befolkningen uppgives vara villig att avstå från denna jakt.

Jaktutbytet fördelar sig med följande procenttal på de viktigaste arterna: skrakar 71 %, knipa 11 %, alfågel 9 %, sjöorre 7 % och svärta 2 %.

Den *svenska delen av Bottniska viken* visar i stort sett samma allmänna jaktförhållanden som den finska delen. *Vårjakten* är emellertid helt förbjuden. *Höstjakten* resulterar i ett tämligen begränsat skytte, främst av skrakar och knipa; enligt viltstatistiken synas skrakarna spela den avgjort största rollen som jaktbyte — Norrbottens län redovisar riklig tillgång och ökade stammar — medan alfågeln är av mindre betydelse för denna jakt. Ejdern förekommer fortfarande i så ringa antal att den helt saknar betydelse.

Åbolands skärgård utgör ett viktigt nordiskt produktionsområde för svärta, skrakar, ejder och även knipa. Enligt D. Wikström beröres endast den yttersta delen av den södra skärgården av sjöfåglarnas flyttningssvågar, varför huvudsakligen egen fågel beskattas. *Vårjakten* är den helt dominerande jakten och bedrivs som skytte för vättar inom ramen för sjöfågelskyddsföreningarnas verksamhet. Flera av dessa föreningar ha kunnat uppvisa goda resultat både beträffande viltvården och jaktdisciplinen. Som exempel på den finska metoden att lösa sjöfågeljaktproblemet med bibehållande av vårjakten i form av kompensation för genomförd och framgångsrik viltvård är därför Åbolands skärgård av stort intresse för vårt land.

Avskjutning på våren är rätt betydande. *Höstjakten* spelar däremot en underordnad roll och gäller endast alfågel; denna art utgör ungefär 46 % av hela årets jaktutbyte, en avskjutning, som dock blott motsvarar c:a 11 % av samtliga i Finland fällda fåglar av denna art.

Den totala avskjutningen inom Åbolands skärgård fördelar sig på arterna enligt följande: Alfågel 46 %, svärta 24 %, skrakar 20 %, ejder 7 % och knipa 3 %. Av intresse är den stora andelen detta skytte utgör av hela avskjutningen av svärta och ejder i Finland; ej mindre än c:a 90 % av alla i Finland skjutna svärter fälles här under vårjakten (fram till den 1 juni) medan motsvarande tal för ejder är 40 %.

Ålands skärgård är likaledes ett viktigt produktionsområde för sjöfågel och karakteriseras beträffande sjöfågeljakten av ungefär samma förutsättningar som Åbolands skärgård. Den förbiflyttande jaktbara fågeln utgöres nästan enbart av alfågel och sjöorre, den häckande fågeln av svärta, ejder, skrakar samt vigg, knipa och brunand. *Vårjakten* dominerar, men begränsas till medlemmarna i sjöfågelskyddsföreningar, vilka numera omfatta största delen av området och vilka organiserat stora fredningsområden och effektiv bevakning mot störningar under häckningstiden. Jakten bedrivs för vättar och utövas inom särskilt utvalda jaktområden; det är numera helt förbjudet att bedriva vårskytte för avsalu.

Enligt Wikströms uppskattning (1951) fördelar sig hela årets avskjutning på följande sätt: Alfågel 40 %, svärta 30 %, ejder 15 %, skrakar 10 %, sjöorre 2,5 % samt vigg, knipa och brunand tillsammans 2,5 %.

Svealandskustens skärgårdar äro häckningsområden för flera av de viktigaste sjöfågelarterna; beträffande svärta och ejder utgöra de tyngdpunkterna av den svenska ostkustens produktionsområden. Därjämte genomflyges skärgårdarna av flyttande fåglar. Här finnes alltså förutsättningar för både vårjakt för vättar och höstjakt.

Vårjakten är beträffande enskilda marker och vatten tillåten på samma villkor som vanlig jakt. Inom områden, som ej tillhöra visst hemman, är jakten förbehållen de personer och grupper, som i egenskap av kustbor erhållit länsstyrelsens licens. Sträckskyttet på våren saknar egentlig betydelse, men skyttet för vättar är en högt skattad rättighet, som har gammal hävd. Efter ejderns fredning

under våren utgöra alfågeln, knipa, skrak och vigg de viktigaste vårfåglarna i nu nämnd ordning. Försäljning och transport av vårskjuten fågel är förbjuden. Jakten pågår 7 dagar.

Höstjakten försvåras på grund av de inom området producerade fåglarnas tidiga bortflyttning, särskilt ejderns och svärtans. I ytterområdena fälles främst alfågel, skrakar, knipa, bergand och vigg, i den inre skärgården knipa, vigg och skrakar. Sjöorren spelar ingen roll för denna jakt, men ejder och svärta fälles under den första delen av höstjakten. Även höstjakten bedrivs huvudsakligen som skytte för vättar och pågår till årsskiftet.

Götalands ostkust utom Skåne utgör mera utpräglade sträckfågelområden, även om produktionen inom vissa områden är betydande. Inom den norra delen av dessa skärgårdar ned till Kalmarsund liksom kring Gotland produceras svärta, ejder, vigg och skrakar; denna produktion är på vissa platser avsevärd och spelar en viktig roll ur jaktteknisk synpunkt. Det är emellertid otvivelaktigt att beskattningen av sjöfågel i första hand gäller genomflyttande fåglar, en tendens, som blir tydligare ju längre söderut områdena äro belägna. Tydligast framträder detta i Blekinge, vars sjöfågeljakt nästan helt är baserad på sträckfågel.

Vårjakten bedrivs intensivt inom vissa delar av området, norrut såsom skytte för vättar, söderut alltmera som egentlig sträckfågeljakt från båt. Efter ejderns vårfredning resulterar den legala vårjakten främst i alfågel, svärta och sjöorre, samt knipa och skrakar. Den utan jämförelse största delen av den svenska avskjutningen på våren äger rum inom detta område, som särskilt beträffande den sydligaste delen ej är »självförsörjande» beträffande sjöfågel.

Höstjakten är likaledes gynnad av mycket goda förutsättningar. Det mäktiga höststräcket av ejder, svärta, sjöorre, bergand, knipa och skrakar samt vigg och under senhösten den övervintrande alfågeln kan här utnyttjas till en lönande jakt, varvid i huvudsak samma metoder användes som vid vårjakten.

I det *danska övervintringsområdet* bedrivs en intensiv jakt under hösten och vintern på fåglar, vilka huvudsakligen flytta till detta område från andra produktionsorter. Den viktigaste jaktformen är skytte från båt; motorbåt är tillåten vid denna jakt. Även skytte från stränderna bedrivs, men egentligt sträcksskytte är av mindre betydelse. På grund av det förhållandet, att vattnen kring de danska öarna tillfrysas endast under mycket hårda vintrar, är den effektiva jakttiden mycket lång. Ifrågasvarande jakt kan också enligt bestämmelserna utnyttjas av alla jägare, oavsett om de tillhöra kustbefolkningen eller ej. Vårjakt förekommer icke.

Vid isläggning med åtföljande risker för vakskytte kan jakten på administrativ väg med omedelbar verkan förbjudas.

Enligt den avskjutningsstatistik, som föreligger i enlighet med bestämmelserna i Landbruksministeriets cirkulär den 15 februari 1950 och som uppgjorts av den sta-

tistiska avdelningen för tiden 1 april 1950—31 mars 1951, fälldes under detta jaktår följande antal fåglar av arter, som helt eller delvis kunna räknas till sjöfågel. Av direkt intresse äro uppgifterna om avskjutningen av ejder och övriga dykänder på havet, i fjordar och vikar.

	Avskjutning på landområden			Avskjutning på havet i fjordar och vikar	Summa avskjutning
	Öarna	Jylland	Land		
Ejder	3.183	3.452	6.635	16.164	22.789
Övr. dykänder	20.405	20.496	40.901	69.741	110.642
Gäss	1.713	2.128	3.841	2.969	6.810
Egentliga änder	133.369	178.113	311.482	66.687	378.169
Övriga simfåglar	5.039	4.659	9.698	7.124	16.822
Summa	163.709	208.848	372.557	162.685	535.232

På grund av bristen på statistik avseende andra dykandarter än ejdern kan artsammanställningen ej närmare belysas. Det framgår emellertid att ejdern utgör närmare 20 % av hela avskjutningen på havet, i fjordarna och vikarna.

Den svårlösta frågan om sjöfågeljakten i Sverige måste bedömas med utgångspunkt från sjöfågelarternas uppträdande även utanför vårt lands gränser och med hänsyn till jakten i grannländerna. Eftersom vissa av de för den svenska jakten viktiga arterna ha sina produktionsområden utanför landet och andra produceras endast inom en del av det svenska jaktområdet, torde det vara alldeles nödvändigt att basera bedömningen på vad som är känt om de olika arternas häckningsområden, flyttningssvårigheter och näringsorter samt om beskattningen i grannländerna.

I stort sett måste man därvid skilja mellan två huvudgrupper av fåglar. Den ena gruppen omfattar sådana arter som häckar utomlands eller som visserligen förekommer såsom häckfåglar inom landet men som på grund av sina flyttningssvanor ändå äro att betrakta som främmande fågel. Denna grupp omfattar en mycket stor del av fågelvolymen och den har av tradition utnyttjats av kustbefolkningen för intensiv sträckfågeljakt. Den andra gruppen omfattar de arter och individer, som tillhöra det egna produktionsområdet och som alltså äro att betrakta som tillhörande den egna häckande sjöfågelstammen. Denna senare grupp har också av ålder beskattats, men främst genom skytte för vättar.

Det är helt naturligt att dessa förhållanden medfört en skarp klyvning mellan jägarekategorierna i produktionsområdena å ena sidan och sträckfågelskyttarna längs flyttningssvårigheten å andra sidan. Samma motsättning, som i detta avseende råda i vårt land mellan sjöfågeljägare inom produktionsområdena i Stockholms skärgård och sträckfågeljägarna i Blekinge skärgård, kunna även spåras mellan de svenska jägarna, vilka i stor utsträckning fälla fågel som producerats i Sverige, och de danska jägare som till övervägande del beskatta övervintrande fåglar från andra länders produktionsområden. För en bedömning av denna mycket viktiga fråga, som har avgörande

Avskjutningen av vattenfåglar i Danmark. Tusental.

	Avskjutning på landområden									Avskjutning på havet och i fjordar o. vikar			Summa avskjutning		
	Öarna			Jylland			Land totalt								
	1950 — 51	1951 — 52	1952 — 53	1950 — 51	1951 — 52	1952 — 53	1950 — 51	1951 — 52	1952 — 53	1950 — 51	1951 — 52	1952 — 53	1950 — 51	1951 — 52	1952 — 53
Ejder	3,2	7,1	6,1	3,4	7,4	4,8	6,6	14,5	10,9	16,2	40,7	41,5	22,8	55,2	55,2
Övr. dykänder	20,4	16,6	12,6	20,5	18,9	13,7	40,9	35,5	26,3	69,7	59,2	57,3	110,6	94,7	83,6
Gäss	1,7	2,0	1,8	2,1	2,4	2,1	3,8	4,4	3,9	3,0	2,5	3,3	6,8	6,9	7,2
Eg. änder	133,4	148,0	140,9	178,1	180,2	179,1	311,5	328,2	320,0	66,7	75,2	74,3	378,2	403,4	394,3
Övr. simfåglar	5,0	7,6	5,1	4,7	5,6	4,1	9,7	13,2	9,2	7,1	10,6	9,5	16,8	23,8	18,7
Summa	163,7	181,3	166,5	208,8	214,5	203,8	372,5	395,8	370,3	162,7	188,2	185,9	535,2	584,0	556,2

betydelse för utformningen av ändamålsenligare och rättvisare jaktbestämmelser, ha vi endast den officiella avskjutningsstatistiken från de olika länderna att tillgå. Denna statistik är synnerligen bristfällig och grundar sig på olika bedömningsmetoder, varför sammanställningen blir endast ungefärlig; mera ingående jämförelser äro icke möjliga, då uppgifterna ej äro likvärdiga, men tendenserna kunna måhända ändå tillräckligt tydligt utläsas.

I en intressant redogörelse har D. Wikström (1951) gjort en sådan sammanställning omfattande Finland, Sverige och Danmark åren 1941—1948. Hans uppgifter har kompletterats med siffrorna för åren till och med 1952, varvid samma beräkningsmetoder använts i det att skrakarna förts till dykänderna och gässen till de egentliga änderna. Gruppen »annan sjöfågel» har förts till dykänderna.

*Avskjutningen i Sverige, Danmark och Finland (utom Åland) enligt omräknad
officiell statistik 1941—1952.*

År	Sverige		Danmark		Finland	
	Dyk- änder	Eg. änder	Dyk- änder	Eg. änder	Dyk- änder	Eg. änder
1941—42 (1941)	77.500	76.500	140.427	262.796	22.021	64.427
1942—43 (1942)	75.000	81.000	91.698	262.104	37.263	92.344
1943—44 (1943)	81.000	112.000	114.467	375.775	27.940	88.283
1944—45 (1944)	66.000	132.000	101.188	344.423	17.489	99.867
1945—46 (1945)	76.000	157.000	130.551	381.488	30.845	167.663
1946—47 (1946)	68.000	156.500	203.500	384.675	32.350	132.815
1947—48 (1947)	61.000	134.700	132.861	343.810	30.359	107.949
1948—49 (1948)	61.000	131.500	125.501	393.205	25.199	115.772
1949—50 (1949)	57.000	120.500	154.395	375.122	27.623	111.317
1950—51 (1950)	56.300	117.700	152.313	384.979	24.101	100.448
1951—52 (1951)	36.500	112.000	149.900	403.400	27.608	102.152

Det framgår av denna tabell utan vidare att *avskjutningen* av dykänder — de utan jämförelse viktigaste objekten för sjöfågeljakten — är betydligt större i Danmark än i Sverige. Detta är en viktig faktor i diskussionen, eftersom *produktionen* av dykänder är väsentligt större i Sverige än i Danmark. Även för Finlands del ger dessa uppgifter vid handen att landets procentuella andel i Nordens sjöfågelkonsumtion väsentligt understiger dess andel i produktionen.

VÅRJAKT

De bestämmelser, som nu reglera sjöfågeljakten, uppfattas inom stora delar av kustbefolkningen som orättvisa och alltför byråkratiska. Man hävdar att fastställandet av tiden för vårjakten skett på ett schablonmässigt sätt, utan hänsyn till jägarnas berättigade krav på att få jaga vid tidpunkt, då jakten är mest lönande. Det torde också vara ostridigt att efterlevnaden av bestämmelserna på många håll är bristfällig; de ostraffade överträdelserna mot jaktbestämmelserna torde ingestädes vara så vanliga som inom kustområdena. Anledningen härtill är icke endast de svåra bevakningsförhållandena, utan även kustbefolkningens uppfattning att sjöfågeln beskattande är en angelägenhet, som berör *endast* den bofasta befolkningen.

Inom vida områden, speciellt i Stockholms län, ha äganderättsförhållandena på ett markerat sätt förändrats under senare decennier. Sålunda befinner sig numera huvudparten av skärgårdsområdena i andra händer än skärgårdsbornas. Den vårjakt, som bedrivs av markägande personer vilka icke äro bofasta i skärgården, har icke samma förankring i rättsmedvetandet som skärgårdsbefolkningens egen vårjakt. Dessa motsättningar mellan de skilda jägarekategorierna i skärgården mildras icke av de främmande jägarnas ofta hänsynslösa uppträdande med åsidosättande av motorbåtsjaktförbud, jakt på fredade områden och under hösten jakt på oflygg ejder.

Bestämmelserna i § 13 J. L. reglerar den vårjakt, som får bedrivas på områden, vilka icke tillhöra visst hemman. Den är som bekant förbehållen kustbefolkningen efter länsstyrelsens prövning. Däremot har ännu varje markägare — oavsett om han är att räkna till den, som normalt kunna tilldelas licens, eller icke — rätt att inom eget område bedriva vårjakt på samma sätt och under samma tider som de personer bland den bofasta kustbefolkningen vilka erhållit sådan licens.

Vårjaktens karaktär av undantagsförmån för kustbefolkningen är således ej konsekvent utformad. Den allmänna motiveringen för att bibehålla denna, ur biologisk synpunkt förkastliga jaktformen torde icke längre lämna rum för generellt tillstånd att bedriva vårjakt med stöd enbart av markägandet. Det synes av dessa skäl motiverat att överväga huruvida icke *all vårjakt*, i den mån den ännu bör få bedrivas, *borde begränsas till de jaktutövare, vilka tillhöra de kategorier som enligt nu gällande praxis äro berättigade att erhålla licens för sådan jakt*.

Tillämpandet av de nu gällande stadgandena beträffande vårjakten har emellertid blivit ett synnerligen svårt arbetsområde. Erfarenheten torde klart ha visat att *licensgivningen* icke kunnat lösa de många svåra problemen med en rättvis uppdelning av jägarna i kategorier efter deras krav på tillstånd att bedriva jakt på kronans utskärsområden. Det blir alltmer tydligt att de bestämmelser, som genomfördes 1950, i detta avseende måste betraktas som provisorier, vilka snarast måste ersättas med klarare och lättare tillämpbara regler.

Planerna att genom regionala bestämmelser förvandla *vårjakten till en ren utomskärsjakt* — förslag i denna riktning föreligger från både Blekinge, Östergötlands och Stockholms län — ha ånyo närmare studerats, men befunnits omöjliga att realisera i praktiken på grund av omöjligheten att lägga ut en skiljegräns mellan tillåtet ytterområde och fredad innerskärgård, vilken kunnat samla majoritet bland jägarna. Även dessa planer lida av samma betänkliga nackdelar ur biologisk synpunkt som ovan påtalats.

De ovan redovisade frekvensuppgifterna rörande främst *ejdern*, men även vissa andra sjöfågelarter, tyda på att begränsningen av vårjakttiden, dess förläggning med större hänsyn än tidigare till rådande klimatiska förhållanden samt den allmänna minskningen av antalet sjöfågeljägare som blivit en direkt och indirekt följd av den restriktiva tillståndsgivningen, medverkat till att öka sjöfågelstammarna. Mest påfallande är förbättringen för *ejdern*, som ju nu helt fredats under våren i fyra år. För *svärtans* vidkommande är utvecklingen även synnerligen intressant. Denna art synes ej ha ökat i mera väsentlig grad, ehuru antalet dock inom vissa områden gått upp något. Svärtan kommer i regel så sent till häckningsplatserna, att den knappast i större utsträckning beröres av den legala vårjakten, och tack vare detta har den hävdats sin ställning inom häckningsområdena väl. Det föreligger sålunda en väsentlig skillnad mellan *ejdern* och *svärtan* i detta avseende, en skillnad, som ger ett visst stöd för antagandet att vårjaksförbudet — som ju endast gällt *ejdern* — haft en gynnsam effekt på ejderfrekvensen. Beträffande *svärtan* har en motsvarande jaktteknisk förändring icke skett och arten har också reagerat annorlunda.

Alfågeln visar fortgående minskning generellt sett, ehuru arten lokalt ännu förekommer i tillfredsställande antal. En mycket markerad förändring har emellertid rapporterats från bl. a. Kalmarsund och Gotland, där fåglarna ändrat vanor. Såsom väsentlig orsak till den lokala decimeringen av denna fågelart kan angivas oljedöden, som är föremål för särskilda överväganden inom den s. k. oljeskadekommittén.

Knipen hör som bekant huvudsakligen till inlandets häckfågelfauna, även om en viss häckning även sker i kustområdena. Den är en karaktärsfågel för det norrländska inlandets i övrigt viltfattiga marker. Arten har visat en vikande tendens och det kan ifrågasättas om denna art lämpligen i fortsättningen bör beskattas lika starkt som hittills under vårens flyttning längs kusten mot häckningsområdena i inlandet.

Viggen visar för Stockholms skärgårds del en tydlig ökning, inom övriga områden håller den väl sin position. Som jaktobjekt tillhör den främst de inre skärgårdarna, men den saknar större betydelse.

Skråkarna har ej uppvisat större frekvensförändringar under inventeringstiden; lokala undantag finnas dock. Trots den begränsade vårjakttiden har skytten på stor-

skrak och söderut även på småskrak intensifierats, sedan dessa fåglar under rådande ejderförbud jämte alfågel och knipa blivit det viktigaste jaktbytet. Beträffande storskrak må framhållas att tiden för vårjakten oftast sammanfaller med artens häckningstid, vilket är otillfredsställande. Från och med våren 1955 är också storskraken fredad på våren.

*Sjörörr*en har visat påtaglig vikande tendens. Den har stor betydelse för höstjakten i Östersjöns sydliga områden, men fälles även under vårjakten. Som häckfågel tillhör den övre Norrlands barrskogsområden och fjälltrakter; även beträffande denna art kan ifrågasättas om beskattning av sträckfåglar på våren bör medgivas.

FÖRLÄNGD VINTERJAKT

Sjöfågeljakten i de nordiska länderna bedrives efter mycket olika normer. De stora skillnaderna mellan de nordiska ländernas jakttider ha sin naturliga förklaring i de starkt skiftande jakttekniska förutsättningarna; varje land har strävat efter att utnyttja fåglarnas förekomst för beskattning. En schematisk uppställning av dessa jakttider visar hur komplicerad den nordiska jakttabellen blivit, då den baserats på dessa förut-sättningar (tabellen uppgjord efter D. Wikström 1951, med reviderade uppgifter 1954).

Det är av visst intresse att sammanställa dessa jakttider med sjöfågelkonsumtionen i de nordiska länderna. En närmare granskning av tabellen visar att den *effektiva fredningstiden* (dvs. den tid då arten är skyddad för beskattning över hela det nordiska området) är utomordentligt kort; endast några månader. Flera av de viktigaste sjö-fågelarterna få med nu gällande jakttider fällas under 9 av årets 12 månader, varvid den särskilda hanfågeljakten spelar en viss roll. Eftersom de nordiska ländernas jakt-tider så klart anpassats efter sjöfågeln flyttningssvanor, kan det konstateras att frid-lysningsskyddet av dessa jaktbara djur är synnerligen bristfälligt ordnat; i realiteten äro flera av sjöfågelarterna utsatta för beskattning under orimligt lång tid.

Avskjutningen i de nordiska länderna, vilka sammanställts på sid. 62, kompletterar bilden. Som ett resultat av den påpassliga frigivningen för jakt inom det nordiska området allt efter fågelns uppehållsort och flyttningar framstå beskattningssiffrorna större ju längre söderut fågeln kommer och — ännu betänkligare — ju längre fågeln kommer från sina egentliga produktionsorter. Det är klart visat att beskattningen inom övervintringsområdet kring de danska öarna är flera gånger större än beskattningen inom produktionsområdet Finland—Stockholms skärgård. Det bör alltså vara ett rim-ligt krav att åtgärder vidtagas för att möjliggöra en bättre balans, antingen en mycket väsentlig minskning av beskattningen söderut eller en ökning av beskattningen i de nordliga områdena under tid, då denna beskattning kan ske utan risker för pro-duktionen.

För vårt lands vidkommande föra dessa synpunkter till följande konsekvenser.

En jämförelse mellan jakttiderna i Norden visar att Sverige har den kortaste höst-jakten. Jakten slutar i regel vid årsskiftet; endast på västkusten får jakten fortsätta till och med januari och på Gotland får alfågel fällas lika länge. Här skulle alltså finnas utrymme för en utökning av hela den svenska sjöfågeljakten, i första hand till och med januari månad, i andra hand till i paritet med den danska jakten. Jakttekniska förutsättningar för en sådan förlängning finnas, skärgårdsbefolkningen inom stora delar av ostkusten önskar en sådan förlängning, jakten infaller vid en tidpunkt, då produktionen ej störes. Den allvarligaste invändningen torde vara risken för skytte i isvakar under stränga vintrar, men denna risk kunde förebyggas genom bemyndigande för administrativ myndighet — länsstyrelse — att med omedelbar verkan förbjuda fortsatt sjöfågeljakt så snart vattnet tillfrusit.

Jakttiderna på sjöfågeln i Norden.

	Sverige					Danmark	Norge	Finland	Åland
	Norrlands kusten	Övr. ostkusten (utom Skåne)	Skåne- kusten	Väst- kusten	Inlandet				
Ejderhane	16.9—31.12	1.10—31.12	1.10—31.12	1.11—31.1	16.9—31.12	1.9—31.1	Totalfredad	1.6—28.2 ³⁾	1.5—25.5
Ejderhona	16.9—31.12	1.10—31.12	1.10—31.12	1.11—31.1	16.9—31.12	1.9—31.1	Totalfredad	Totalfredad	Totalfredad
Svärthane	16.9—31.12	1.10—31.12 ¹⁾	1.10—31.12	1.11—31.1	16.9—31.12	1.9—28.2	21.8—28.2	1.9—28.2 ¹⁾	1.5—25.5
Svärthona	16.9—31.12	1.10—31.12 ¹⁾	1.10—31.12	1.11—31.1	16.9—31.12	1.9—28.2	21.8—28.2	1.9—28.2	Totalfredad
Alfågelhane	1.9—31.12	1.10—31.12 ¹⁾²⁾	1.10—31.12	1.11—31.1	xx) —15.11	1.9—28.2	21.8—28.2	1.9—28.2 ³⁾⁴⁾	1.10—25.5
Alfågelhona	1.9—31.12	1.10—31.12 ¹⁾²⁾	1.10—31.12	1.11—31.1	xx) —15.11	1.9—28.2	21.8—28.2	1.9—28.2 ³⁾⁴⁾	1.10—25.5
Sjörrehane	1.9—31.12	1.10—31.12 ¹⁾	1.10—31.12	1.11—31.1	xx) —15.11	1.9—28.2	21.8—28.2	1.9—28.2 ³⁾⁴⁾	1.10—25.5
Sjörrehona	1.9—31.12	1.10—31.12 ¹⁾	1.10—31.12	1.11—31.1	xx) —15.11	1.9—28.2	21.8—28.2	1.9—28.2 ³⁾⁴⁾	1.10—25.5
Storskrakehane	1.9—31.12	1.10—31.12	1.10—31.12	1.11—31.1	xx) —15.11	18.9—31.1	21.8—28.2	Hela året ⁵⁾⁶⁾	1.10—30.11 ⁷⁾
Storskrakehona	1.9—31.12	1.10—31.12	1.10—31.12	1.11—31.1	xx) —15.11	18.9—31.1	21.8—28.2	Hela året ⁵⁾	1.10—30.11
Småskrakehane	1.9—31.12	1.10—31.12 ¹⁾	1.10—31.12	1.11—31.1	xx) —15.11	18.9—31.1	21.8—28.2	Hela året ⁵⁾³⁾⁶⁾	1.10—30.11 ⁸⁾
Småskrakehona	1.9—31.12	1.10—31.12 ¹⁾	1.10—31.12	1.11—31.1	xx) —15.11	18.9—31.1	21.8—28.2	Hela året ⁵⁾	1.10—30.11
Kniphane	1.9—31.12	1.10—31.12 ¹⁾	1.10—31.12	1.11—31.1	xx) —15.11	1.9—28.2	21.8—28.2	20.8—28.2 ⁶⁾	1.9—30.11 ⁹⁾
Kniphona	1.9—31.12	1.10—31.12 ¹⁾	1.10—31.12	1.11—31.1	xx) —15.11	1.9—28.2	21.8—28.2	20.8—28.2	1.9—30.11
Vigghane	1.9—31.12	1.10—31.12 ¹⁾	1.10—31.12	1.11—31.1	xx) —15.11	1.9—28.2	21.8—28.2	1.9—28.2 ³⁾⁶⁾	1.10—30.11 ⁸⁾
Vigghona	1.9—31.12	1.10—31.12 ¹⁾	1.10—31.12	1.11—31.1	xx) —15.11	1.9—28.2	21.8—28.2	1.9—28.2	1.10—30.11
Brunandhane	1.9—31.12	1.10—31.12 ¹⁾	1.10—31.12	1.11—31.1	xx) —15.11	1.8—31.1	21.8—28.2	1.9—28.2 ³⁾⁶⁾	1.10—30.11 ⁸⁾
Brunandhona	1.9—31.12	1.10—31.12 ¹⁾	1.10—31.12	1.11—31.1	xx) —15.11	1.8—31.1	21.8—28.2	1.9—28.2	1.10—30.11
Bergandhane	1.9—31.12	1.10—31.12 ¹⁾	1.10—31.12	1.11—31.1	xx) —15.11	1.9—28.2	21.8—28.2	1.9—28.2 ³⁾⁶⁾	Totalfredad
Bergandhona	1.9—31.12	1.10—31.12 ¹⁾	1.10—31.12	1.11—31.1	xx) —15.11	1.9—28.2	21.8—28.2	1.9—28.2	Totalfredad

¹⁾ Dessutom 7 dagars rörlig vårjakt under tiden 20 mars—10 mai.

²⁾ På Gotland därjämte 1.1—31.1.

³⁾ Inom sjöfågelskyddsföreningar med särskilt tillstånd till den 31.5.

⁴⁾ På öppna havet och i havsbandet till den 20.5. Endast för skärgårdsbornas eget behov.

⁵⁾ Längs kusten endast 1.9—28.2.

⁶⁾ För husbehovsjakt lovlig till den 30.4. Endast för skärgårdsbor.

⁷⁾ Dessutom 1.4—15.4, samt 1.5—25.5.

⁸⁾ Dessutom 1.5—25.5.

⁹⁾ Dessutom 1.4—15.4.

xx) Från gräsandjaktens början.

Denna utökning av höstjakten med en kortare vinterjakt kan påräknas få följande ytterligare konsekvenser.

Möjligheterna att få stöd från stora delar av skärgårdsbefolkningens sida vid genomförandet av vårfredning torde väsentligt ökas om andra vägar öppnas för tillgodoseendet av denna befolknings berättigade krav på att få beskatta den fågel, som den genom direkta och indirekta åtgärder bidragit till att förkovra. Som kompensationsobjekt torde alltså vinterjakten ha betydande värde. Det kan visserligen invändas att kustbefolkningen på detta sätt skulle få ökade möjligheter att fälla sjöfågel tillhörande andra arter än de, som blivit föremål för viltvård inom de egna produktionsområdena, men av allmänna skäl måste denna jakt kunna godtagas som kompensation för den sålunda förlorade rätten att fälla vårfågel.

Borttagandet av vårjakten och införandet av en kortare vinterjakt skulle vidare befria de administrativa myndigheterna från den vanskliga uppgiften att föreslå resp. fastställa den varje år varierande vårjakttiden, som av naturliga skäl blivit föremål för bitter kritik från de områden, vilka på grund av extrema önskemål ej fått sina förslag beaktade. Den rörliga vårjakten utgjorde, då den infördes 1950, ett viktigt steg mot bättre anpassande av jakttiden efter de klimatiska förhållandena, men den samtidiga fredningen av ejdern och den nu genomförda fredningen av storskraken ha i realiteten krympt samman den legala vårjakten till en liten och för många skärgårdsbor föga värdefull förmån.

Av principiella skäl bör det fastslås att en så kort vårjakttid som 7 dagar, vilken efter noggrann prövning fastställs årligen, bör vara så anpassad att den medger en tillfredsställande beskattning utan allvarliga störningar. Om jakttiden fixeras till perioder, vilka ej äro lämpliga ur jaktteknisk synpunkt, eller om antalet under denna korta tid lovliga sjöfågelarter ytterligare begränsas, blir hela den administrativa apparaten med förslag och fastställande av jakttiden meningslös, eftersom jakten på detta sätt får så ringa värde att den knappast kan stimulera till viltvård. En förlängd höstjakt kan — åtminstone för de områden söder om Landsort, som ännu ha vårjakt — ge skärgårdsjägarna en fullvärdig kompensation.

Det nu tillåtna skyttet på våren skapar svåra bevakningstekniska problem, i all synnerhet efter de differentieringar, som genomförts angående tillåten vårfågel. Det torde vara odiskutabelt att bevakningen och kontrollen av jakten skulle avsevärt förenklas om skärgårdsjägarna kunde anse sig erhålla fullgod ersättning för vårjakten genom en utökad höstjakt.

Slutligen må påpekas att de önskemål i den nordiska sjöfågelfrågan, som framförts från Finlands och Danmarks sida, skulle väl tillgodoses genom en utökning till och med januari månad av den svenska allmänna sjöfågeljakten, om man därigenom kunde vinna kustbefolkningen för ett generellt vårjaksförbud. Se härom vidare det gemensamma uttalande, som gjorts av Nordiska jägares samarbetsorganisations sjöfågelkommitté den 27 november 1949, och som in extenso återgives på sid 73.

SAMMANFATTNING

Beskattningen av sjöfåglaorna borde i likhet med beskattningen av annat vilt ske vid en tidpunkt, då störningarna bli minst besvärande och då viltet är utvuxet. Den borde vidare i första hand ske inom de områden, där vilt av samma slag produceras och där produktionen gynnas genom viltvård.

Ur dessa synpunkter kan inga invändningar resas mot *höstjakten och vinterjakten* inom områden, som bidraga till den allmänna produktionen av sjöfåglar. Denna jakt är föga störande så länge vattnen äro fria från is. Fågeln är i regel väl utvuxen och fullt jaktbar, ehuru en viss del av den kvarstannande fågeln hör till beståndets svagaste komponent.

En bedömning av den allmänna *vårjakten* ur dessa synpunkter ställer sig annorlunda. Jakten sätter in vid en tidpunkt, då risken för svåra störningar är uppenbar. Den drabbar i viss utsträckning fortplantningsduglig fågel omedelbart före häckningen och den gäller vid okontrollerat skytte såväl hanfågel som honfågel. Vid *sträckskytten på våren* längs flyttningssvägarna drabbas huvudsakligen främmande fåglar, vilkas förekomst och produktion äro frukten av andras åtgärder. Vid *vätteskyttet på våren* är visserligen beskattningen inom produktionsområdena mera berättigad, men störningarna bli avsevärda.

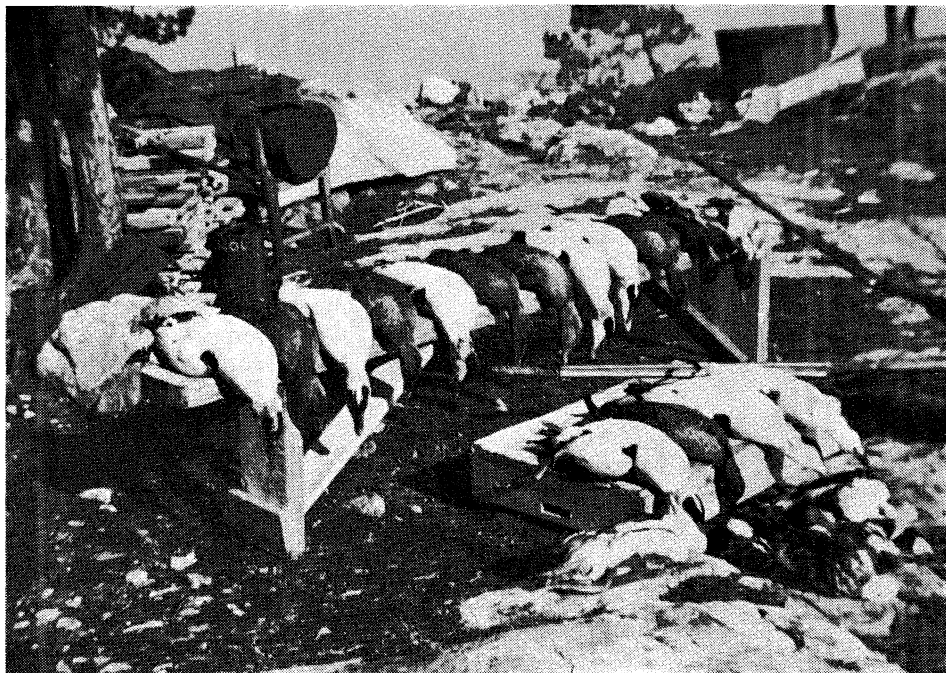
En förutsättning för vårjakten generella bibehållande på lång sikt synes alltså vara starka begränsningar av sträckfågeljakten längs flyttningssvägarna samt sådana bestämmelser inom produktionsområdena, att den fortplantningsdugliga fågeln skyddas.

Vad först beträffar sträckfågeljakten om våren må följande anföras:

1. Möjligheterna att vid jakten skilja mellan honfågel och hanfågel äro små. Även om så skulle kunna ske, måste hanfågeln vid denna tid anses nödvändig för häckningen, varför ett på hanfågel inriktat skytte kan beräknas innebära biologiska risker.
2. Riskerna för skadeskjutning i de stora vårfågelflockarna äro större än motsvarande risker vid sträckfågelskyttet på hösten.
3. Längs flyttningssvägarna kan en lönande höst- och vinterjakt bedrivas.
4. Jakten bedrives oundvikligen på fågel, som producerats på annan ort och som vid denna tid är på återväg till produktionsområdet. Denna jakt kan alltså icke motiveras med viltvård.

Beträffande vätteskyttet på våren inom produktionsområdena må följande anföras:

1. Möjligheten finnes att skilja mellan hanar och honor, men de olika sjöfågelarternas skilda ankomsttider och långt utdragna häckningstid göra det omöjligt att fixera en tidpunkt för hanfågeljakt, då häckningen ej skulle störas.

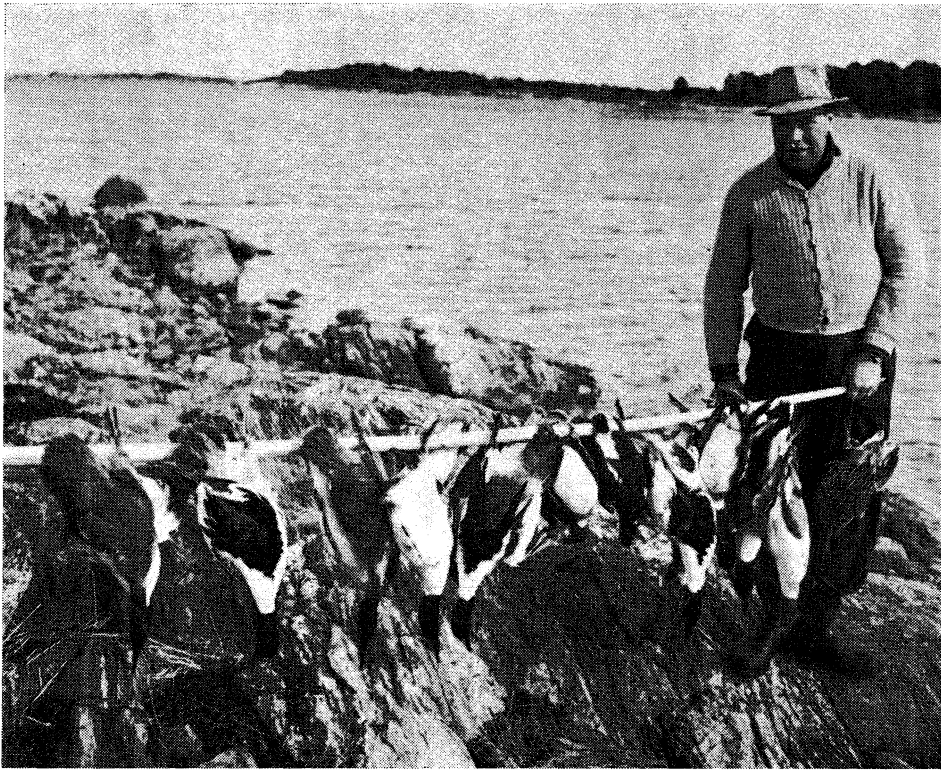

Före vårfredningen var ejdern det viktigaste bytet under vårjakten.

Foto H. Westman.

2. En absolut förutsättning för denna lösning på vårjaktproblemet är en så genomförd organisation av sjöfågelvården inom produktionsområdena att skytte av hanfågel tillåtes endast inom vissa jaktområden, medan huvuddelen av området i övrigt vore effektivt skyddat. Det torde ej behöva framhållas att dessa förutsättningar helt saknas i vårt land.
3. Möjligheterna att bedriva höst- och vinterjakt äro väsentligen mindre än längs flyttning svägarna, varför vårjakten här har större berättigande än längs flyttning svägarna.

Av det ovan anförda torde framgå att vårjaktens problem äro både av biologisk och jaktteknisk art. Enklarest skulle de kunna uttryckas på följande sätt. Skärgårdsfolkets berättigade krav att få beskatta sjöfågeln kunna på längre sikt tillgodoses endast på det villkoret, att jakttiden och jaktmetoderna utformas så att produktionen störes så litet som möjligt. På grund av sjöfågelarternas häckningsbiologi innebär varje form av vårjakt en störning, såvida jakten icke kan på ett betryggande sätt inriktas på de hanfåglar som fullgjort sin uppgift i samband med årets häckning. I och för sig vore en sådan hanfågeljakt ur biologisk synpunkt lika ändamålsenlig som ordnad höstjakt på fullt utvuxen fågel, men de erforderliga organisatoriska förutsättningarna för denna hanfågeljakt under våren saknas i vårt land. Därtill kommer att de jakttekniska förut-

Efter ejderns fredande på våren blev storskraken det viktigaste bytet, åtminstone i de inre skärgårdarna. Foto H. Westman.

sättningarna för denna jakt likaledes torde saknas inom stora delar av skärgårdsområdena.

De försök, som gjorts genom ändringar i jaktlagen 1950 i syfte att knyta sjöfågeljakten ännu hårdare än tidigare till kustbefolkningen, ha visserligen medfört en önskvärd begränsning av antalet skyttar inom kronans utskärsområden, men tillämpningen av de kategoriklyvande bestämmelserna har stött på mycket stora svårigheter. Nödvändigheten att av praktiska skäl tillgripa blocklicenser har sålunda medfört en del alldeles uppenbara orättvisor, vilka väckt oro bland de marklösa jägare, som icke kunnat erhålla licens på grund av bristen på lämpliga jaktområden. Vidare måste påpekas att den vårjakt, som nu kan bedrivas med stöd av markägandet, icke alltid står i överensstämmelse med avsikten att begränsa vårjakten till kustbefolkningens behov. Särskilt markerat framstå dessa olägenheter i Stockholms län, där huvuddelen av skärgårdsområdena numera befinner sig i fastlänningars ägo, framför allt personer bosatta i huvudstaden. Detta har medfört att vårjakten till väsentlig del bedrivs av fastlandsbor, vilka förvärvat skärgårdsområden, men vilka ju icke äro att hänföra till den

befolkningskategori som bör åtnjuta en eventuell förmånsrätt i egenskap av kustbor. Även om alltså de 1950 vidtagna ändringarna i bestämmelserna medfört viss, och beträffande ejdern synnerlig påtaglig nytta, torde det vara uppenbart att vårjaktens problem behöver förnyad översyn.

I första hand bör övervägas om icke tillstånd att bedriva vårjakt borde begränsas till kustbefolkningen, oavsett om jakten bedrives på allmänt eller enskilt vatten. Om detta inte kan genomföras, torde de komplicerade frågorna enklast lösas genom införande av ett generellt vårjaktsförbud med kompensation för kustbefolkningen i form av förlängd höst- och vinterjakt. Därest detta i praktiken skulle stöta på alltför starkt motstånd, kan övervägas att medgiva begränsad avskjutning av hanfågel inom produktionsområden med ordnad sjöfågelvård. Tillstånd att bedriva viss vårjakt utomskärs längs flyttningsvägarna skulle kunna, beträffande skärgårdarna utanför det egentliga produktionsområdet, övervägas som en övergångsform.

SJÖFÅGELKOMMITTÉNS UTTALANDE 1949

Nordiska jägares samarbetsorganisations sjöfågelkommitté, som samlats i Stockholm den 24—27 november 1949 för överläggning rörande internordiska sjöfågelproblem, fäster jägareorganisationernas uppmärksamhet på de vikande tendenserna hos de viktigaste av de jaktbara sjöfågelarterna. Om dagens situation bedömes i relation till förhållandena för ett 20-tal år sedan föreligger i samtliga nordiska länder en starkt uttalad sådan vikande tendens, särskilt märkbar beträffande den för Finland, Sverige och Danmark viktigaste jaktbara sjöfågelarten ejdern. Även om denna tendens måste anses ha sin huvudsakliga orsak i andra faktorer än decimering genom jakt, vill kommittén framhålla vikten av att den beskattning, som tillåtes i de nordiska länderna, tillrättaläggas efter den påvisade nedgången, och att de mest förödande jaktmetoderna göras till föremål för omprövning.

Beträffande de allmänna riktlinjerna för en samordnad sjöfågelvård inom de nordiska länderna vill kommittén särskilt framhålla följande punkter, varom enighet uppnåtts.

1. Vid utformandet av lagbestämmelser rörande sjöfågeljakten bör iakttagas att hänsyn tages till rättsmedvetandet hos den befolkningsgrupp, som i praktiken kan förvalta sjöfågelvården, nämligen skärgårdsbefolkningen i de områden, där sjöfågeln häckar.

2. Ett totalförbud mot vårjakt på sjöfågel finner kommittén av biologiska skäl önskvärt; dock vill kommittén framhålla att ett generellt sådant förbud i nuvarande läge är svårt att genomföra, särskilt inom de produktionsområden, där förutsättningar för höstjakt saknas.

3. Beträffande vårjakten vill kommittén rekommendera sådana bestämmelser, vilka syfta till att begränsa denna jakt till en ren behovsjakt. Därest medgivanden till utökad jakt på sjöfågel under våren kunna ifrågakomma, böra dessa göras beroende av uppnådda resultat i sjöfågelvårdsarbetet.

4. Förutsättningar för intensifierad viltvård inom produktionsområdena böra skapas genom sammanslagning av mindre enheter till större områden, där en effektiv sjöfågelvård kan bedrivas, t. ex. genom upprättande av fredade delar av jaktområdet. Likaså böra möjligheterna att upprätta större, fredade områden på övervintringsplatserna studeras.

5. Skyttet på övervintringsplatserna utanför det egentliga nordiska produktionsområdet utgör en bidragande orsak till den långsamma återhämtningen hos flera sjöfågelarter. Möjligheterna att begränsa denna jakt böra undersökas; en avkortning av den tillåtna vinterjakttiden skulle ansluta sig väl till de föreslagna åtgärderna inom produktionsområdena.

6. Jägarorganisationerna i berörda länder uppmanas att genom sina viltundersökningar låta införskaffa ett så fylligt rapportmaterial som möjligt rörande sjöfågels förekomst, i huvudsaklig överensstämmelse med de i Finland och Sverige tillämpade metoderna. Gemensam metodik och gemensamt rapportsystem förordas. En ökad märkning av sjöfågel, både vuxna och unga, är önskvärd. Ett intimare samarbete mellan de nordiska ländernas viltforskare bör snarast åstadkommas.

7. En gemensam norm för åstadkommande av en enhetlig avskjutningsstatistik är synnerligen önskvärd.

Kommittén konstaterar med största tillfredsställelse de åtgärder, som på senaste tid föreslagits resp. vidtagits inom de olika nordiska länderna i syfte att öka sjöfågelsammarna. Till ledning för den fortsatta verksamheten inom sjöfågelkommittén formuleras följande önskemål i den internordiska sjöfågelfrågan.

Från *Finlands* sida: I. Begränsning av sträckfågeljakten på våren längs den svenska ostkusten (sådan begränsning är redan föremål för behandling inom Svenska Jägarförbundet, avseende nedbringande av antalet skyttar, jakt på licens efter behovsprövning, saluförbud på våren, motorbåtsjaktförbud, avkortad jakttid på våren, temporär fridlysning av ejder på våren).

II. Begränsning av vinterjakten i Danmark. (Förslag i denna riktning ha redan diskuterats och komma att behandlas av de danska jägareorganisationerna.)

Från *Norges* sida: I. Begränsning av vinterjakten i Danmark (se ovan).

II. Begränsning av höstjakten på ejder längs den svenska västkusten.

Från *Danmarks* sida: I. Begränsning av sträckfågeljakten i Sverige (se ovan).

II. Upprättandet av sjöfågelreservat inom produktionsområdet (se kommitténs riktlinjer punkt 4).

Från *Sveriges* sida: Begränsning av vinterjakten i Danmark (se ovan).

Stockholm den 27 november 1949.

G. Notini

D. Wikström

Edvard Holt

T. Thamdrup

SUMMARY

The Institute of Forest Zoology, supported by grants from the Game Research Council, has completed the investigations of the stocks and the shooting of sea birds that were instituted in 1944 and whose results up to 1948 were published in the Communications of the Swedish Sportmen's Association No. 15 (1949). One of the principal considerations has been to elucidate the effect of the amended regulations which came into force in 1950 and which primarily constituted the following changes:

1. Prohibition of spring shooting of sea birds in the Gulf of Bothnia from the Finnish border to the southern border of Gävleborgs county, and along the Skåne coast.
2. Spring shooting limited to seven days in the region between those limits. The period to be fixed annually by the Commissioners of Land Revenues, on the proposals of the county councils concerned.
3. Total protection of the eider in spring.
4. Restricted shooting of sea ducks and mergansers in the Baltic and the Sound.
5. Ban on the delivery and sale of birds shot in spring.
6. Limitation of the number of shooting licenses.
7. Prohibition of shooting from motor boats.

The investigations were concerned with the stock-taking of breeding birds in the Nämndö skerries and the same areas — Kalmar Sound, Blekinge skerries, and around Öland and Gotland — that had previously been studied in this respect. In addition, line estimates were made along the east coast from Nämndö skerries down to Västervik.

In these stock-takings and estimates it was observed that the eider had everywhere increased very substantially in numbers. In Blekinge bird sanctuary the number of eiders was found to have increased to the highest ever observed in those skerries, where birds are otherwise relatively sparse. A distinct rise was demonstrable also in the Gotland breeding areas as well as some parts of Kalmar Sound. This general increase was particularly conspicuous in the carefully studied Nämndö region, where the number of eider hens rose from 342 in 1948 to 364 in 1950, then to 576 in 1953, and to the high figure of 989 in 1954. A total of 1,337 was found there in 1955.

With regard to the *velvet scoter*, unchanged stocks were observed in most of the sample areas investigated, though with some increase in certain zones. This species usually arrives at the breeding places so late that it is scarcely affected by the legal spring shooting. There is accordingly a substantial difference between the eider and the velvet scoter in this respect, which lends some weight to the assumption that the prohibition of spring shooting — which, of course, applied only to the eider — had a salutary effect on the stock of that species. The shooting regulations were not correspondingly amended in respect of the velvet scoter, the stock of which has not shown the same tendency.

The *long-tailed duck* in general shows a continued decline, although it still occurs locally in satisfactory numbers. A very pronounced change has been reported, however, from regions including Kalmar Sound and Gotland, where these birds show altered habits. A fundamental cause of the local decimation may lie in deaths by oil pollution, which problem is being specially investigated by the Oil Pollution Committee.

The *garrot* is chiefly referable to the inland breeding-bird fauna, although some breeding occurs in coastal regions too. This bird characteristically occurs in the inland parts of Norrland, which are otherwise poor in game. The species has shown a declining tendency, and it seems questionable whether shooting of it should henceforth be permitted on the same scale during its spring migration along the coast towards the inland breeding places.

The *tufted duck* shows a distinct increase in the Stockholm skerries but no change in other regions. In the shooting sense it belongs chiefly to the inner skerries, but has no major importance.

Mergansers have not shown any major changes in their numbers. Notwithstanding the spring restrictions the shooting of common mergansers and, to the south, of red-breasted mergansers too has been intensified now that these species, together with the long-tailed duck and the garrot, have become the principal game birds during the close season for eiders. As regards the common merganser, the spring shooting usually coincides with its breeding season; as from 1955 it, too, is protected in the spring.

The *black scoter* has shown an appreciable declining tendency. It is of major importance in the autumn shooting in the southern Baltic but is also shot in spring. Its breeding places are in the forest regions and highlands of northern Norrland.

The general trend with respect to the stocks of Swedish sea birds since the new regulations were introduced thus warrants the following conclusions.

Spring Shooting of Migratory Birds

1. There is little possibility for the sportsman to distinguish male and female birds. Even if differentiation were possible, the male bird in the spring would still be essential for breeding.
2. The risks of wounding birds in the large spring flocks are greater than those in autumn shooting of migratory birds.
3. Autumn and winter shooting may be worth while along the migratory routes.
4. Birds are being shot which have been produced at other places and, at this time of the year, are returning to their production areas. This shooting cannot, therefore, be motivated by game protection.

Spring Shooting with Decoys in the Breeding Areas

1. There is a possibility of distinguishing male and female birds, but the varying arrival times and protracted breeding season of the different species make it impossible to fix a time for shooting of male birds when breeding would not be disturbed.
2. An essential premise for this solution of the spring shooting problem lies in such an organization of sea bird protection in the production regions that the shooting of male birds would be restricted of certain areas, while the greater part of the region would be protected. No such prerequisites exist in Sweden.
3. Since the possibilities of autumn and winter shooting are less than those along the migratory routes, spring shooting is more justified there than in the migratory-bird shooting areas.

The legitimate claims of the islanders for the right to shoot sea birds are also illustrated by comparisons of the shooting figures in Sweden and the other Scandinavian countries, which show, for instance, that shooting in Denmark takes the bulk of the other countries' production. These claims can be satisfied only if shooting seasons

and methods are so adapted as to disturb the production as little as possible. Having regard to the breeding biology of sea birds, any form of spring shooting constitutes a disturbance — a disturbance that probably has a greater bearing on the decimation than has the shooting itself unless it can be reliably concentrated on male birds that have served their breeding purposes for the year. From a biological point of view, such shooting of male birds would be, in itself, just as appropriate as well-ordered autumn shooting of fullgrown birds; but the requisite organization does not exist in Sweden. Moreover, in large parts of the skerries the technical prerequisites are probably lacking too.

Although the amended regulations of 1950 have been of some benefit — indeed, of very appreciable benefit in the case of the eider — further review of the problems of spring shooting is manifestly required.

Primarily, the question of restricting spring shooting rights to the coastal population should receive careful consideration, *regardless of whether the shooting is done in public or private waters.*

Should this prove impracticable, then the simplest solution to these complicated problems would probably be to introduce a *general ban on spring shooting* and to compensate the coastal population by granting them *prolonged autumn and winter shooting rights.*

If this solution, too, should encounter unduly great opposition, permission might be considered for limited shooting of male birds in *production zones having well-ordered sea bird protection.* A certain amount of spring shooting *along the migratory routes beyond the skerries* might be permitted, outside the production zones proper (e. g. Blekinge), as a transitional measure.